

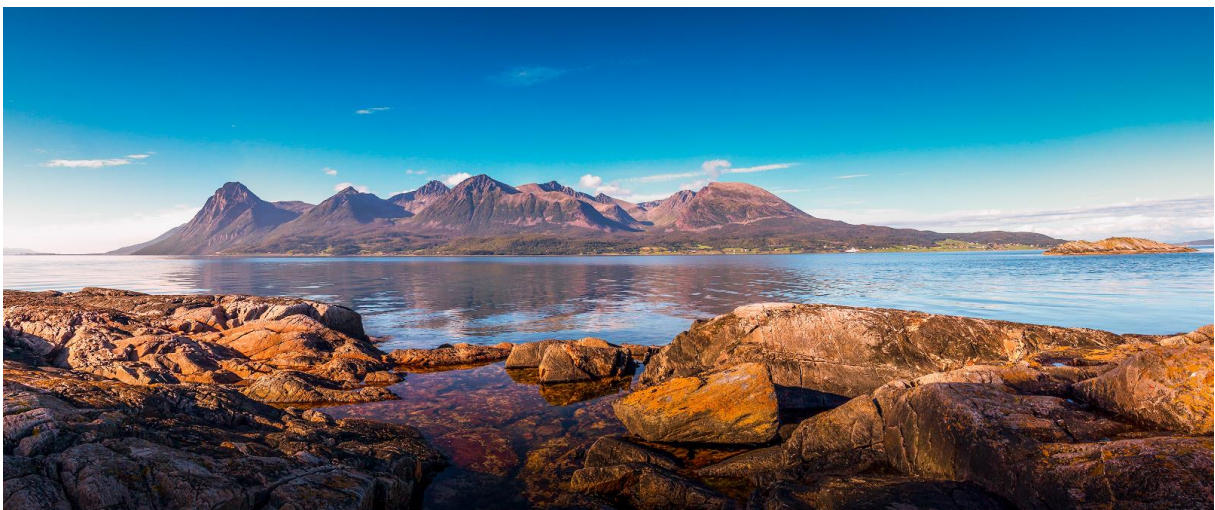
Fylkesmannen i Troms Romssa Fylkkamánni

September 2016

Kommunebildet for Troms 2015

- Økonomiske nøkkeltall
- Befolkningsutvikling og befolkningsframskrivinger
- Den økonomiske situasjonen i den enkelte kommune

Grytøya, sett fra Stornes nord for Harstad. Foto Rune Bjørnsen

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	3
SAMMENDRAG	4
1. ØKONOMISKE NØKKELTALL.....	7
1.1. INNTEKTSNIVÅ – KORRIGERTE FRIE INNTEKTER.....	7
1.2. FRA BRUTTO TIL NETTO DRIFTSRESULTAT	10
1.3. BRUTTO DRIFTSRESULTAT	11
1.4. NETTO FINANS OG AVDRAG.....	14
1.5. NETTO DRIFTSRESULTAT	16
1.6. INVESTERINGER, LÅNEGJELD OG KOMMUNALE GARANTIER	19
1.6.1. Brutto investeringsutgifter	19
1.6.2. Lånefinansiering av investeringer oppdatert	21
1.6.3. Netto lånegjeld	23
1.6.4. Netto renteeksponering	25
1.6.5. Kommunale garantier.....	28
1.7. AKKUMULERT REGNSKAPSRESULTAT.....	30
1.8. FRIE FOND.....	31
1.9. PENSJONSKOSTNADER	35
1.10. SYKEFRAVÆR- må oppdateres.....	41
2. DEMOGRAFISK UTVIKLING	42
2.1. Historisk befolkningsutvikling.....	42
2.2. Nye befolkningsframskrivninger 2016-2040	43
2.3. Kort om noen hovedtrekk på nasjonalt nivå	46
2.4. Hvor mye er prognosene oppjustert/nedjustert siden forrige framskrivning i 2014?.....	47
3. DEN ØKONOMISKE SITUASJONEN I DEN ENKELTE KOMMUNE I TROMS.....	48
KILDER.....	64

INNLEDNING

Denne rapporten gir et bilde av den økonomiske situasjonen i kommunene i Troms med fokus på utviklingen det siste året så vel som trenden over tid. Befolkningsutviklingen i kommunene omtales også.

Rapporten er delt inn i tre kapitler. Kapittel 1 tar for seg de viktigste økonomiske nøkkeltallene og utviklingen i disse det siste året. I kapittel 2 vises den demografiske utviklingen i Troms de siste årene og SSBs befolkningsframskrivinger. I kapittel 3 er det gitt en verbal beskrivelse av den økonomiske situasjonen i den enkelte kommune.

Alle indikatorer blir presentert på kommunenivå, og som gjennomsnitt for fylket og landet. Ettersom Tromsø kommune er så mye større enn de andre kommunene, vises alle gjennomsnittstallene både med og uten Tromsø kommune. Oslo kommune er både primærkommune og fylkeskommune, og tall for landet er derfor for landet u/ Oslo.

For å få en fullstendig beskrivelse av status for økonomi og tjenesteproduksjon i den enkelte kommune, viser vi til kommunenes regnskap og årsberetning/årsmelding og KOSTRA-tall på SSB sine hjemmesider.

Rapporten bygger hovedsakelig på tall fra KOSTRA¹. Endelige regnskapstall for 2015 ble publisert 15. juni 2016. Vi benytter i rapporten tall på konsernnivå, det vil si tall for hele kommunen, inkludert kommunale foretak, interkommunale samarbeid og interkommunale selskap.

1901 Harstad kommune og 1915 Bjarkøy kommune ble fra 1. januar 2013 sammenslått til én kommune, 1903 Harstad kommune. Tallene i rapporten for årene 2011-2012 er for 1901 Harstad kommune. Gjennomsnittstallene for 2011-2015 baserer seg dermed både på tidligere Harstad kommune og den nye kommunen. For Torsken kommune finnes det regnskapstall i KOSTRA kun for 2012-2015, og gjennomsnittstall bygger derfor kun på disse fire årene.

Kvaliteten på de data som er innrapportert fra kommunene til SSB danner grunnlaget for KOSTRA - nøkkeltallene. Gyldigheten i dataene som presenteres er avhengig av at kommunene har rapportert riktig. Det tas forbehold om eventuelle feil i innrapporterte data.

---

¹ KOSTRA står for KOmmune-STat-Rapportering. KOSTRA ble startet som et prosjekt i 1995 med formål å samordne og effektivisere all rapportering fra kommunene til staten, samt å sørge for relevant styringsinformasjon om kommunal virksomhet, måle ressursinnsats, prioritering og måloppnåelse i kommuner, bydeler og fylkeskommuner. Fra 2001 var alle kommuner og fylkeskommuner med i KOSTRA. KOSTRA baseres på elektronisk innrapportering fra kommunene til SSB, samt på data fra en rekke andre kilder i og utenfor SSB.

SAMMENDRAG

Økonomisk utvikling

I 2015 hadde de fleste kommunene i Troms relativt gode netto driftsresultat, men resultatene er betydelig svakere enn landsgjennomsnittet. Resultatene har, men noen få unntak, ikke vært på et slikt nivå at kommunene har hatt rom til å øke disposisjonsfondene. Over tid har disposisjonsfondene vært på et for lavt nivå i kommunene i Troms.

Kommunene i Troms har et betydelig høyere gjeldsnivå enn landsgjennomsnittet, og det var jevnt over en økning i lånegjelden i 2015.

Samlet sett er veksten i brutto driftsinntekter høyere enn veksten i brutto driftsutgifter, men det er fremdeles mange kommuner med behov for å gjennomføre tiltak for å sikre en langsiktig tilpasning av utgiftene til inntektene, og øke det kommunaløkonomiske handlingsrommet.

Netto driftsresultat (for nærmere definisjon, se side 16) betraktes som den viktigste enkeltindikatoren for å vurdere kommuneøkonomien. Til og med 2013 var det fra sentralt hold anbefalt et netto driftsresultat på rundt 3 % av brutto driftsinntekter for sektoren samlet over tid for å ha en sunn og robust kommuneøkonomi. I forbindelse med at inntekter fra momskompensasjon på investeringer fra 2014 i sin helhet føres i investeringsregnskapet, er det anbefalte nivået på netto driftsresultat redusert til 1,75 % for kommunene.

I 2015 endte netto driftsresultat på 1,3 % for Troms. Dette er økning på 1,2 prosentpoeng fra 2014. Også for landet u/ Oslo ble netto driftsresultat mye bedre i 2015 enn året før, 2,9 % mot 1,2 %.

Hele 19 kommuner i Troms fikk et bedre netto driftsresultat i 2015 enn året før, mens 6 kommuner fikk et svakere resultat.

Sett under ett har kommunene i Troms et netto driftsresultat på 1,41 % i gjennomsnitt de siste fem årene. For alle kommunene i Troms er dette 0,95 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet.

Troms-kommunenes **disposisjonsfond** er i gjennomsnitt på samme nivå som i 2014. På landsbasis økte disposisjonsfondet fra 6,4 % til 6,7 % av brutto driftsinntekter. Det er fortsatt slik at kommunene i Troms sett under ett har klart minst frie fondsmidler av alle kommunene i landet. Det er bekymringsfullt at så mange Troms-kommuner ikke har disposisjonsfond av nevneverdig betydning. Dette gjør kommunene svært eksponert for uforutsette utgifter og uventet svikt i inntektene, og gjør at risikoen for å pådra seg driftsunderskudd øker. Med lite egenkapital vil kommunene måtte ta opp nye lån for å gjennomføre nødvendige investeringer. Dette vil føre til økte rente- og avdragsutgifter, og eksponere mange kommuner ytterligere for makroøkonomiske forhold som kan føre til økt rente.

Lånegjelden fortsatte å øke i Troms-kommunene i 2015. Gjeldsveksten i kommunene i Troms de siste fem årene er på 23,7 %. Dette er betydelig høyere enn inntektsveksten i samme periode, som var på 18,4 %. Likevel er gjeldsveksten i Troms lavere enn landsgjennomsnittet (31,4 %).

Målt i % av brutto driftsinntekter er netto lånegjeld i Troms pr. utgangen av 2015 på 94,4 %, opp 2,5 prosentpoeng fra 2014. På landsbasis økte lånegjelden fra 80 % til 81,7 %. De siste årene har

lånegjelden økt mindre i Troms enn på landsbasis (bortsett fra 2015) på grunn av lavere investeringsnivå samt lavere lånefinansiering av investeringene, men gjeldsnivået er fortsatt betydelig høyere i Troms.

KOSTRA-tallene viser også at Troms-kommunene har tredje høyeste renteeksponering av kommunene i landet (før eventuelle rentebindinger). En del av årsaken til at kommunene i Troms har høyere renteeksponert lånegjeld er at kommunene her i fylket gjennomgående har lite likvide midler som vil gi kommunene økte renteinntekter ved en eventuell renteoppgang.

Kommunene har i flere år hatt inntekter i form av positivt **premieavvik** som er knyttet til de særskilte reglene for utsatt resultateffekt for pensjonsutgiftene. I 2014 ble det et stort positivt premieavvik på pensjon, noe som bidro til å holde oppe driftsresultatene for Troms-kommunene sett under ett. I 2015 var effekten motsatt, negativt premieavvik bidro til å redusere driftsresultatene. Kun ett år tidligere siden innføring av ordningen har dette vært tilfelle.

Netto driftsresultat i Troms var pr. 2015 1,3 %, dette var 0,4 prosentpoeng lavere enn netto driftsresultatet justert for premieavvik (1,7 %). For landet u/Oslo ble netto driftsresultatet i 2015 på 2,9 %, dvs. 0,8 prosentpoeng lavere enn netto driftsresultat justert for premieavvik (3,7 %).

Et flertall av kommunene i Troms har en krevende økonomisk situasjon med et meget begrenset handlingsrom. Det er i mange kommuner behov for å gjennomføre tiltak for å sikre en langsiktig tilpasning av utgiftene til inntektene, og øke det kommunaløkonomiske handlingsrommet.

Pt. er det 3 kommuner fra Troms i **ROBEK**. Dette er kommunene Torsken, Nordreisa og Kvæfjord. Lenvik og Storfjord er meldt ut i august 2016.

Mange kommuner i Troms har over år hatt et høyt sykefravær. I 2015 hadde 7 kommuner et sykefravær på over 10 %. Kun 3 kommuner hadde et sykefravær på under 8 %.

Demografisk utvikling

Det siste året har det vært noe høyere vekst enn fjoråret, både for Troms og Troms u/Tromsø. Veksten i fylket er svakere enn veksten på landsbasis. I følge SSBs prognoser vil folketallet i Troms vokse frem mot 2040, men veksten er kun halvparten av nivået for landet som helhet.

De siste 12 månedene har befolkningsveksten i Troms vært på 0,6 %, dette er noe lavere enn landsgjennomsnittet på 0,9 %. For Troms u/ Tromsø har folketallet økt med 0,2 %.

Siden 2011 har det vært en befolkningsvekst i Troms på 3,7, og 0,6 % for Troms u/ Tromsø. På landsbasis har det i samme periode vært en befolkningsvekst på 5,7 %.

Frem til 2020 vil folketallet i Troms øke med 2,6 %, og 1,9 % i Troms u/Tromsø. For landet som helhet tilsier prognosene at det vil bli en økning på 4,2 %.

Fra i dag og frem til 2040 vil det iht. prognosene bli en befolkningsvekst i Troms på 10,7 % og 8,1 % for Troms u/ Tromsø. Dette er betydelig under landsgjennomsnittet på 21,4 %.

SSBs framskrivinger angir en forventet utviklingsbane, men at det er usikkerhet knyttet til disse framskrivingene. Spesielt gjelder dette de nasjonale anslagene for innvandring. Det er foretatt justeringer i SSB's modell for framskrivinger av folketallet. Dette gir betydelige endringer i prognosen for enkelte kommuner i Troms, det er nærmere redegjort for dette i kapittel 2.

1. ØKONOMISKE NØKKELTALL

1.1. INNTEKTSNIVÅ – KORRIGERTE FRIE INNTEKTER

I dette kapitlet presenteres kommunenes frie inntekter i 2015, men korrigert for variasjoner i utgiftsbehov. Som frie inntekter regnes rammeoverføringer og skatt på inntekt og formue fra personer samt naturressursskatt. Det vises også tall for frie inntekter inkl. eiendomsskatt og konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter.

Når en skal sammenligne inntektsnivået mellom kommunene er det relevant å ta hensyn til at kommunene har ulikt utgiftsbehov. En ser dermed på utgifts- og inntektssiden samlet, og kommer frem til utgiftskorrigerede inntekter.

Det er til dels store forskjeller mellom kommunene i befolknings sammensetning, geografi og kommunistørrelse. Dette gir variasjoner i hvilke tjenester innbyggerne har behov for og hvilke utgifter kommunene har ved å gi disse tjenestene.

Gjennom utgiftsutjevningen i inntektssystemet utjevnes forutsetningene kommunene har for å tilby et likeverdig tjenestetilbud. Kommuner som er dyrere å drive enn landsgjennomsnittet blir kompensert for dette gjennom utgiftsutjevningen, mens kommuner som er beregnet til å være billigere å drive enn landsgjennomsnittet får en reduksjon i rammetilskuddet gjennom utgiftsutjevningen. Dette er et nullsumspill. Alle kommunene i Troms, med unntak av Sørreisa, er beregnet til å være dyrere å drive enn landsgjennomsnittet og blir dermed kompensert i utgiftsutjevningen.

I de korrigerede inntektene er kompensasjonen/reduksjonen gjennom utgiftsutjevningen tatt bort.

Det er elementer i inntektssystemet og finansieringen av kommunesektoren som fører til ulikt inntektsnivå mellom kommuner også etter utgiftsutjevningen. Regionalpolitiske tilskudd i inntektssystemet og skjønnstilskuddet er ulikt fordelt mellom kommunene og fører til forskjeller i inntektsnivå. Samtidig kommer en betydelig andel av kommunesektorens inntekter gjennom skatteinntekter, og forskjeller i skattenivå utjevnes ikke fullt ut i inntektssystemet.

Det er visse svakheter knyttet til å bruke utgiftskorrigerede frie inntekter når man sammenligner inntektsnivået mellom kommuner. Viktige inntektskomponenter som øremerkede tilskudd og gebyrer er ikke med i beregningene. Det er heller ikke tatt hensyn til at noen kommuner har fordeler ved ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift.

Fylke	Antall kommuner	Korrigerede frie inntekter ekskl. eiendomsskatt og konsesjonskraft-/ hjemfallsinntekter	Korrigerede frie inntekter inkl. eiendomsskatt og konsesjonskraft-/ hjemfallsinntekter
Østfold	18	96	97
Akershus	22	102	99
Oslo	1	106	102
Hedmark	22	96	98
Oppland	26	97	100
Buskerud	21	98	97
Vestfold	14	97	93
Telemark	18	98	102
Aust-Agder	15	97	99
Vest-Agder	15	97	100
Rogaland	26	102	102
Hordaland	33	100	101
Sogn og Fjordane	26	100	107
Møre og Romsdal	36	99	100
Sør-Trøndelag	25	99	100
Nord-Trøndelag	23	99	99
Nordland	44	102	105
Troms	24	106	106
Finnmark	19	117	122
Hele landet	428	100	100

Tabell 1: Korrigerede frie inntekter i % av landsgjennomsnittet i 2015, fylkesvis sammenligning

Vi ser at kommunene i Troms sett under ett har korrigerede frie inntekter på 106 % av landsgjennomsnittet. Det vil si at kommunene i Troms har 6 % høyere korrigerede frie inntekter enn landsgjennomsnittet. Inkluderer vi eiendomsskatt og konsesjonskraft- og hjemfallsinntektene er inntektsnivået også 6 % over landsgjennomsnittet. Dette er altså inntektsnivået etter at kompensasjon gjennom utgiftsutjevningen er trukket ut.

Bare kommunene i Finnmark har høyere korrigerede inntekter enn Troms-kommunene. Kommunene i Vestfold, Østfold og Hedmark har lavest korrigerede inntekter.

Kommune	Korrigerte frie inntekter ekskl. eiendomsskatt og konsesjonskraft-/hjemfallsinntekter	Korrigerte frie inntekter inkl. eiendomsskatt og konsesjonskraft-/hjemfallsinntekter
Kvæningen	127	136
Storfjord	117	127
Berg	119	123
Bardu	105	121
Torsken	120	120
Kåfjord	117	119
Karlsøy	115	118
Skjervøy	117	117
Gratangen	118	114
Lavangen	117	113
Dyrøy	116	112
Tranøy	113	112
Lyngen	112	112
Ibestad	114	112
Salangen	109	108
Målselv	103	107
Balsfjord	102	106
Nordreisa	104	106
Harstad	104	105
Skånland	108	105
Tromsø	105	104
Kvæfjord	106	103
Lenvik	102	102
Sørreisa	109	99
Troms	106	106

Tabell 2: Korrigerte frie inntekter i 2015, kommunene i Troms

Vi ser at alle kommunene i Troms har høyere nivå på korrigerte inntekter enn landsgjennomsnittet når en ser bort fra eiendomsskatt og konsesjonskraft-/hjemfallsinntekter. Kvæningen kommune har høyest inntektsnivå av Troms-kommunene i 2015 med 27 % over landsgjennomsnittet, mens Lenvik kommune hadde lavest med 2 % over landsgjennomsnittet.

Dersom eiendomsskatt og konsesjonskraft-/hjemfallsinntekter inkluderes er det én kommune, Sørreisa, som har inntekter på lavere nivå enn landsgjennomsnittet. De 23 øvrige kommunene har høyere inntektsnivå. Igjen er det Kvæningen kommune som har høyest inntektsnivå av Troms-kommunene i 2015 med 36 % over landsgjennomsnittet.

1.2. FRA BRUTTO TIL NETTO DRIFTSRESULTAT

To sentrale resultatbegrep i kommuneøkonomien er brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Vi skal i dette kapitlet se litt nærmere på disse to begrepene, og forskjellen på brutto driftsresultat og netto driftsresultat.

Brutto driftsresultat defineres som kommunenes brutto driftsinntekter fratrukket brutto driftsutgifter, inkludert avskrivningskostnader korrigert for dobbeltføringer som blant annet fordelte utgifter og interne overføringer. Dette resultatet skal dekke rente- og avdragsutgifter, eventuelle pliktige avsetninger og andre nødvendige avsetninger ut fra prinsippet om god kommunal økonomiforvaltning.

Mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat finner vi i regnskapet følgende poster:

- **Renteinntekter, utbytte og eieruttak** er sammen med kursgevinster på finansielle instrumenter det vi kaller eksterne finansinntekter.
- **Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter** er sammen med kurstap på finansielle instrumenter og avdragsutgifter det vi kaller eksterne finansutgifter.
- **Motpost avskrivninger** annullerer avskrivninger, som inngår i brutto driftsresultat, slikt at en får netto driftsresultat.

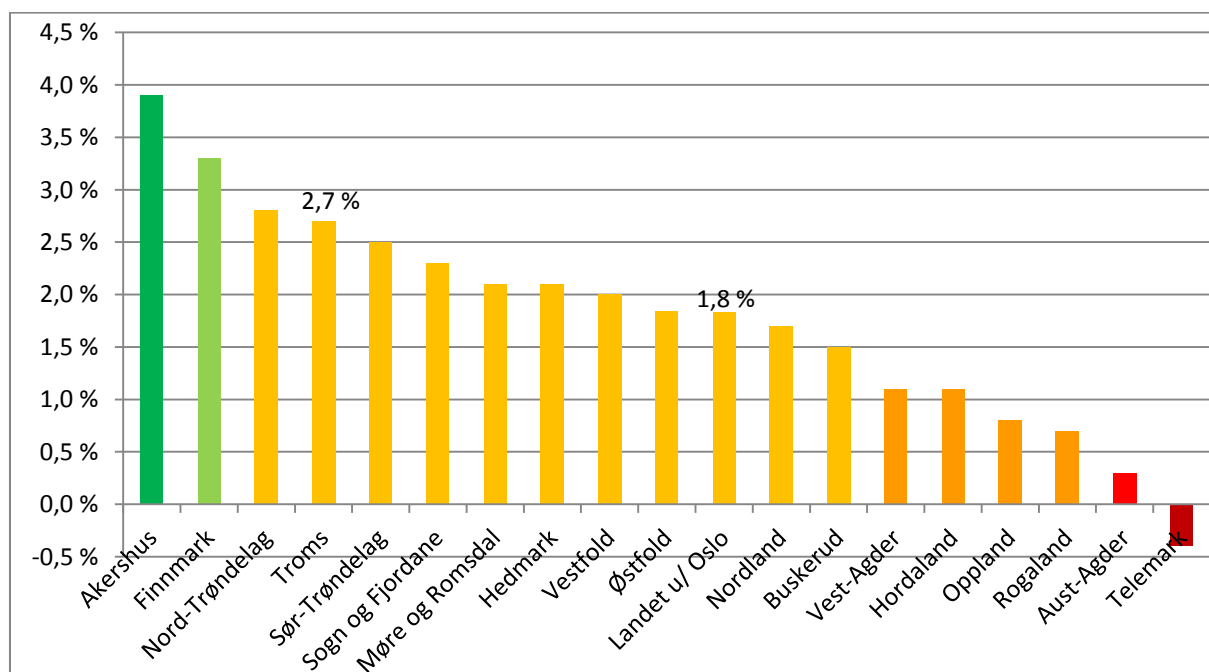
Til forskjell fra brutto driftsresultat er det altså i **netto driftsresultat** gjort fradrag for netto rente- og avdragsbelastning, mens virkningen av avskrivningskostnadene er eliminert. Avskrivninger, som er et uttrykk for verdiforringelsen på kommunale anleggsmidler, føres i driftsregnskapet, men blir eliminert med motpost i regnskapet før regnskapsmessig resultat fastsettes. Kommunene har et finansielt orientert regnskapssystem. Netto driftsresultat viser hvor mye som kan benyttes til finansiering av investeringer eller avsettes til senere bruk, og er dermed et uttrykk for kommunenes økonomiske handlefrihet. Frem til og med 2013 var det anbefalt fra Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) at netto driftsresultat for sektoren samlet over tid bør ligge på rundt 3 prosent av brutto driftsinntekter for å ha en sunn og robust kommuneøkonomi. Fra 2014 er dette måltallet endret til 1,75 % for kommunene, med bakgrunn i at inntekter fra momskompensasjon fra investeringer fra 2014 i sin helhet føres i investeringsregnskapet.

Alle tallene måles i forhold til brutto driftsinntekter for å gjøre dem sammenlignbare mellom kommuner, fylker etc. Med brutto driftsinntekter menes de totale driftsinntektene til kommunene. Inntekter fra rammetilskudd, skatt på inntekt og formue, brukerbetaling, eiendomsskatt, andre salgs- og leieinntekter, overføringer med krav om motytelse og andre overføringer er inkludert i brutto driftsinntekter. Renteinntekter, utbytte og gevinst fra finansielle instrument er ikke inkludert.

1.3. BRUTTO DRIFTSRESULTAT

Med brutto driftsresultat menes de totale driftsinntektene fratrukket utgiftene som er knyttet til den årlige driften av kommunen. Et godt brutto driftsresultat kan benyttes til å svare for høye rente- og avdragsutgifter som følge av høy lånegjeld, til egenkapital i investeringer, til å håndtere uforutsette utgifter og svikt i inntektene eller til inndekning av tidligere års underskudd.

I brutto driftsresultat inngår også avskrivninger, som altså elimineres før netto driftsresultat fastsettes. Videre inngår premieavviket, som er knyttet til regnskapsføringen av pensjonskostnader, som driftsutgift. Dersom kommunenes betalte pensjonspremier er høyere enn den beregnede pensjonskostnaden, oppstår det et positivt premieavvik som blir inntektsført og som dermed «reduserer» brutto driftsutgifter.

Figur 1 Brutto driftsresultat på lands- og fylkesnivå, gjennomsnitt 2011-2015

Figuren viser at bare tre fylker i gjennomsnitt har høyere brutto driftsresultat enn Troms (Akershus, Nord-Trøndelag og Finnmark) i perioden 2011-2015.

Det er likevel slik at brutto driftsresultat i Troms ikke er tilstrekkelig til å sikre et godt nok netto driftsresultat på grunn av høye rente- og avdragsutgifter, som vi skal komme inn på seinere.

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt 2011-2015
Tromsø	4,2 %	3,9 %	2,5 %	-0,1 %	1,5 %	2,3 %
Harstad	-0,8 %	4,3 %	6,2 %	2,8 %	3,8 %	3,4 %
Kvæfjord	0,7 %	-1,6 %	0,1 %	-0,1 %	3,4 %	0,5 %
Skånland	3,7 %	3,8 %	-0,1 %	-0,5 %	1,3 %	1,6 %
Ibestad	-1,8 %	3,3 %	3,7 %	-3,7 %	-1,7 %	0,0 %
Gratangen	3,9 %	1,7 %	2,3 %	2,5 %	2,5 %	2,6 %
Lavangen	5,1 %	7,9 %	3,9 %	2,5 %	7,0 %	5,3 %
Bardu	1,8 %	5,4 %	1,4 %	1,4 %	0,1 %	2,0 %
Salangen	0,7 %	4,1 %	5,0 %	2,8 %	3,5 %	3,3 %
Målselv	2,4 %	3,3 %	1,7 %	3,2 %	7,7 %	3,7 %
Sørreisa	6,5 %	6,6 %	4,5 %	0,4 %	3,2 %	4,1 %
Dyrøy	5,8 %	3,5 %	2,0 %	-1,8 %	2,1 %	2,3 %
Tranøy	4,3 %	1,2 %	2,4 %	4,1 %	3,0 %	3,0 %
Torsken		4,9 %	7,0 %	3,5 %	1,2 %	4,0 %
Berg	6,9 %	3,8 %	8,1 %	3,2 %	-1,5 %	4,0 %
Lenvik	-0,9 %	2,2 %	1,1 %	1,5 %	2,0 %	1,3 %
Balsfjord	5,8 %	3,9 %	3,1 %	3,9 %	2,3 %	3,7 %
Karlsøy	3,2 %	4,7 %	4,7 %	2,2 %	3,2 %	3,6 %
Lyngen	12,4 %	5,6 %	3,8 %	2,7 %	4,0 %	5,6 %
Omasvuotna Storfjord						
Omasvuonon	-0,2 %	-0,3 %	3,2 %	5,2 %	5,4 %	2,7 %
Gáivuotna Kåfjord	-0,4 %	-0,6 %	1,3 %	0,1 %	2,6 %	0,7 %
Skjervøy	-0,7 %	3,0 %	4,0 %	0,2 %	4,0 %	2,2 %
Nordreisa	3,9 %	5,3 %	6,6 %	2,0 %	1,9 %	3,9 %
Kvænangen	2,7 %	21,4 %	3,9 %	-6,6 %	-3,4 %	4,0 %
Troms	2,7 %	3,8 %	3,2 %	1,1 %	2,5 %	2,6 %
Troms u/ Tromsø	1,8 %	3,8 %	3,6 %	1,8 %	3,0 %	2,8 %

Tabell 3: Brutto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter, 2011-2015 og gjennomsnitt for perioden

Ibestad, Berg og Kvænangen fikk et negativt brutto driftsresultat i 2015, mens det i 2014 var 6 kommuner som fikk negativt brutto driftsresultat. I 2013 fikk 1 kommune et negativt brutto driftsresultat, mens antallet var 3 i 2012 og 4 i 2011.

Hele 17 kommuner fikk et forbedret brutto driftsresultat i 2015 i forhold til 2014, 6 kommuner fikk et svakere resultat og en kommune hadde uendret brutto driftsresultat.

Størst forbedring av brutto driftsresultat fra 2014 til 2015 hadde Målselv og Lavangen, begge opp 4,5 prosentpoeng.

Størst nedgang fra 2014 til 2015 hadde Berg kommune med - 4,7 prosentpoeng.

I kolonnen for gjennomsnittstall for perioden 2011-2015 har kommunene som er farget med grønt høyest brutto driftsresultat, mens rødt indikerer svakest resultat. Kommunene Lyngen og Lavangen har høyest gjennomsnittlig brutto driftsresultat, mens Kvæfjord, Kåfjord og Ibestad har lavest gjennomsnittlig brutto driftsresultat.

Når en kommune får et negativt brutto driftsresultat, vil det si at driftsutgiftene har oversteget driftsinntektene. I en slik situasjon er en avhengig av et positivt bidrag fra finanstransaksjonene eller oppsparte midler fra tidligere år for å unngå regnskapsmessig merforbruk.

Prosentvis årlig endring i brutto driftsinntekter og -utgifter

Ved å se på den prosentvise endringen i inntekter og utgifter kan en få et bilde på hva som forklarer endringen i brutto driftsresultat.

	Prosentvis endring brutto driftsinntekter			Prosentvis endring brutto driftsutgifter		
	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Tromsø	5,7 %	2,1 %	3,8 %	7,2 %	4,8 %	2,2 %
Harstad	10,5 %	1,9 %	1,4 %	8,3 %	5,5 %	0,4 %
Kvæfjord	3,4 %	2,1 %	3,6 %	1,7 %	2,3 %	-0,1 %
Skånland	1,4 %	4,4 %	5,9 %	5,6 %	4,8 %	4,0 %
Ibestad	6,7 %	-3,6 %	4,2 %	6,3 %	3,8 %	2,2 %
Gratangen	4,5 %	3,1 %	3,0 %	3,9 %	2,9 %	2,9 %
Lavangen	-0,9 %	4,7 %	12,2 %	3,4 %	6,3 %	7,0 %
Bardu	1,9 %	5,3 %	3,1 %	6,2 %	5,3 %	4,4 %
Salangen	6,9 %	7,9 %	4,4 %	5,9 %	10,4 %	3,6 %
Målselv	5,0 %	-2,7 %	9,3 %	6,8 %	-4,2 %	4,3 %
Sørreisa	5,9 %	2,2 %	7,0 %	8,3 %	6,6 %	4,0 %
Dyrøy	3,0 %	-4,7 %	4,6 %	4,5 %	-1,0 %	0,6 %
Tranøy	3,5 %	1,0 %	8,2 %	2,3 %	-0,8 %	9,5 %
Torsken	8,4 %	-3,2 %	14,4 %	5,9 %	0,4 %	17,1 %
Berg	7,8 %	-3,3 %	10,2 %	3,1 %	1,8 %	15,5 %
Lenvik	5,9 %	1,1 %	7,4 %	7,2 %	0,7 %	6,9 %
Balsfjord	4,1 %	2,2 %	5,0 %	4,9 %	1,2 %	6,9 %
Karlsøy	3,7 %	-0,3 %	3,7 %	3,7 %	2,2 %	2,6 %
Lyngen	3,7 %	4,3 %	2,1 %	5,7 %	5,5 %	0,8 %
Omasvuotna Storfjord						
Omasvuonon	0,3 %	4,8 %	1,6 %	-3,2 %	2,7 %	1,3 %
Gáivuotna Kåfjord	3,5 %	1,3 %	7,6 %	1,5 %	2,6 %	4,9 %
Skjervøy	1,9 %	2,2 %	6,4 %	0,9 %	6,2 %	2,4 %
Nordreisa	6,7 %	0,2 %	3,3 %	5,2 %	5,2 %	3,4 %
Kvænangen	-11,4 %	1,0 %	1,5 %	8,3 %	12,0 %	-1,6 %
Troms	4,9 %	1,8 %	4,4 %	5,6 %	3,9 %	3,0 %
Troms u/ Tromsø	4,5 %	1,6 %	4,7 %	4,7 %	3,4 %	3,5 %
Landet u/ Oslo	5,4 %	2,8 %	4,5 %	5,8 %	4,3 %	2,6 %

Tabell 4: Prosentvis årlig endring i brutto driftsinntekter og -utgifter, 2012-2015.

Tallene viser at forbedret brutto driftsresultat fra 2014 til 2015 kan forklares med klart sterkere inntektsvekst i 2015 enn de foregående årene, blant annet relatert til vekst i skatteinngangen for kommunene.

Fra 2014 til 2015 økte utgiftene med 3,0 % i Troms, mens inntektene økte med 4,4 %. På landsbasis økte inntektene med 4,5 %, mens utgiftene økte med 2,6 %. Det var altså mindre positiv differanse mellom inntektsvekst og utgiftsvekst i Troms (1,4 prosentpoeng) enn for landet u/Oslo (1,9 prosentpoeng).

Hele 18 kommuner i Troms hadde høyere vekst i inntektene enn utgiftene fra 2014 til 2015, mens 6 hadde motsatt utvikling (én kommune hadde samme vekst i inntekter og utgifter). Fra 2013 til 2014 hadde 5 kommune høyere vekst i inntektene enn utgiftene, mens det var 12 fra 2011-2012, en positiv utvikling siste år altså.

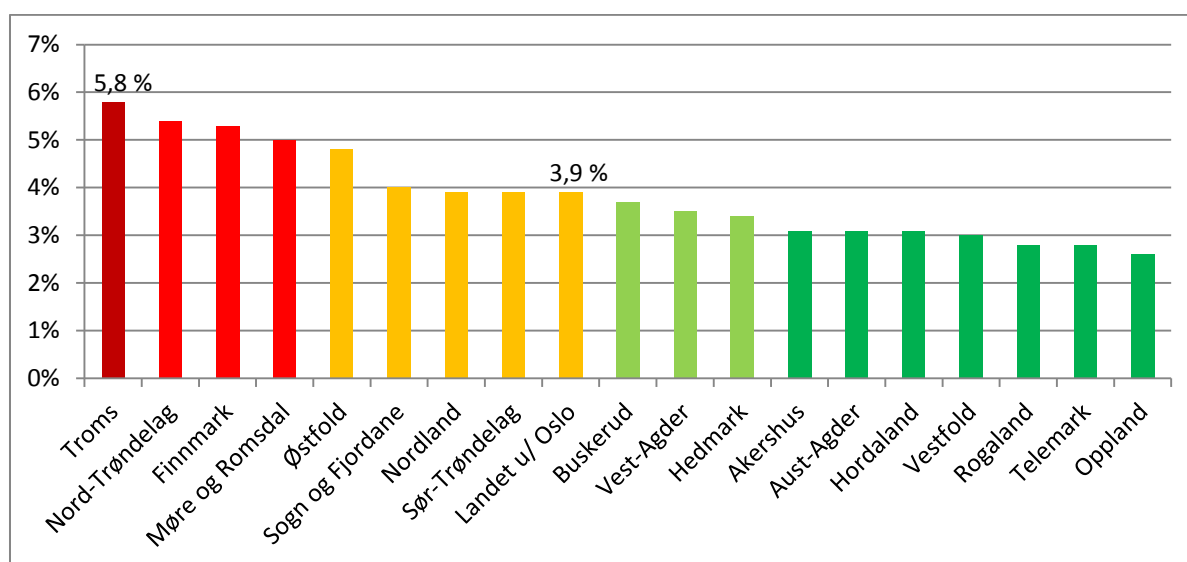
Den særskilte regnskapsføringen av premieavvik på pensjon påvirker, og til en viss grad «forstyrrer», analysen av utviklingen i brutto driftsutgifter. I 2015 var det et stort negativt premieavvik både for

kommunene i Troms og for landet (som følge av at betalt pensjonspremie ikke overstiger beregnet pensjonskostnad). Tilsvarende situasjon hadde en i 2013.

Det negative premieavviket i 2015 ble inntektsført og «økte» brutto driftsutgifter. Premieavviket er nærmere forklart i kapittel 1.9.

1.4. NETTO FINANS OG AVDRAG

Resultatbegrepet netto finans og avdrag viser hvor stor andel av driftsinntektene som er bundet opp til tilbakebetaling av lån. Rente- og avdragsbelastningen vil avhenge av valgt finansieringsstrategi, f.eks. andel fremmedkapital, nedbetalingstid o.l. Ekstraordinære avdrag og nedbetaling av lån vil ikke fremkomme fordi dette føres i investeringsregnskapet, og her tas det bare hensyn til transaksjoner i driftsregnskapet. I netto finans omfattes renteutgifter/-inntekter og tap/gevinst på finansielle plasseringer (aksjer etc.) som er definert som omløpsmidler i balansen – både realisert og urealisert tap/gevinst. Utbytte og eieruttak omfattes også av definisjonen, i tillegg til utlån og mottatte avdrag på utlån (for eksempel på lån som kommunene tar opp i Husbanken til viderefremføring).

Figur 2: Netto finans og avdrag i % av brutto driftsinntekter, gjennom snitt 2011-2015 på lands- og fylkesnivå

Kommunene i Troms har i gjennomsnitt høyest nettoutgifter knyttet til finans og avdrag i landet, med et gjennomsnitt på 5,8 % av brutto driftsinntekter de siste fem år, fulgt av kommunene i Nord-Trøndelag og Finnmark. Landsgjennomsnittet er på 3,9 %, altså 1,9 prosentpoeng lavere enn Troms.

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt 2011-2015
Tromsø	6,1 %	7,4 %	7,2 %	6,5 %	6,4 %	6,7 %
Harstad	6,3 %	5,0 %	5,7 %	5,7 %	6,6 %	5,9 %
Kvæfjord	2,1 %	1,8 %	2,7 %	2,0 %	2,3 %	2,2 %
Skånland	4,6 %	4,2 %	5,4 %	4,5 %	4,6 %	4,6 %
Ibestad	1,8 %	1,0 %	2,4 %	1,2 %	2,3 %	1,7 %
Gratangen	5,0 %	5,9 %	5,7 %	5,6 %	4,9 %	5,4 %
Lavangen	3,1 %	4,3 %	4,8 %	4,6 %	3,8 %	4,1 %
Bardu	5,1 %	6,1 %	5,5 %	5,2 %	4,8 %	5,3 %
Salangen	5,2 %	5,0 %	4,2 %	4,1 %	5,3 %	4,7 %
Målselv	6,2 %	5,2 %	5,1 %	5,0 %	5,0 %	5,3 %
Sørreisa	7,7 %	7,3 %	6,7 %	6,2 %	5,6 %	6,7 %
Dyrøy	4,8 %	5,6 %	5,7 %	4,8 %	5,5 %	5,3 %
Tranøy	5,1 %	4,9 %	5,0 %	4,5 %	4,6 %	4,8 %
Torsken		6,9 %	5,9 %	5,4 %	5,0 %	5,8 %
Berg	5,5 %	5,6 %	4,8 %	4,4 %	4,6 %	5,0 %
Lenvik	6,0 %	4,6 %	5,5 %	4,5 %	5,0 %	5,1 %
Balsfjord	5,3 %	6,2 %	6,3 %	5,3 %	5,5 %	5,7 %
Karlsøy	6,1 %	5,3 %	5,2 %	4,7 %	4,5 %	5,1 %
Lyngen	7,9 %	9,1 %	7,8 %	7,1 %	7,2 %	7,8 %
Omasvuotna Storfjord						
Omasvuonon	6,6 %	7,0 %	6,7 %	5,6 %	5,2 %	6,2 %
Gáivuotna Kåfjord	2,7 %	2,8 %	4,1 %	3,5 %	3,6 %	3,3 %
Skjervøy	3,4 %	5,5 %	4,8 %	4,3 %	4,5 %	4,5 %
Nordreisa	5,3 %	5,7 %	5,8 %	5,9 %	6,1 %	5,8 %
Kvænangen	1,1 %	2,5 %	3,3 %	2,8 %	3,3 %	2,6 %
Troms	5,6 %	5,9 %	6,0 %	5,5 %	5,1 %	5,8 %
Troms u/ Tromsø	5,3 %	5,0 %	5,4 %	4,9 %	5,1 %	5,2 %
Landet u/ Oslo	4,2 %	3,8 %	3,6 %	3,8 %	3,6 %	3,9 %

Tabell 5: Netto finans og avdrag i % av brutto driftsinntekter

Alle kommunene har en *netto utgift* i finanstransaksjonene. Kommuner med netto utgift i finanstransaksjonene er avhengig av å ha et positivt resultat fra den årlige driften (brutto driftsresultat) eller oppsparte midler fra tidligere år for å dekke finansutgiftene.

Kommunene i Troms har i gjennomsnitt høyere netto finansutgifter enn landet u/Oslo. Høye finans- og avdragsutgifter gjør at det blir mindre inntekter igjen til tjenesteproduksjon. Troms u/Tromsø har noe lavere nettoutgifter knyttet til finans og avdrag enn Troms inkl. Tromsø, ettersom Tromsø kommune har et høyt gjeldsnivå og trekker opp gjennomsnittet i fylket betydelig.

Netto finans og avdrag for Troms er redusert fra 5,5 % til 5,1 % i 2015. For Troms u/Tromsø har netto finans og avdrag økt med 0,2 prosentpoeng fra 2014 til 2015.

I 2015 var det kommunene Lyngen, Harstad Tromsø og Nordreisa som hadde høyest utgifter til finans og avdrag, alle over 6 %. Ibestad, Kvæfjord, Kvænangen, Kåfjord og Lavangen som hadde lavest utgifter, alle under 4 %.

10 kommuner i Troms hadde lavere finansutgifter i 2015 sammenlignet med året før, Lavangen og Gratangen hadde størst reduksjon. Størst økning hadde kommunene Salangen, Ibestad og Harstad.

Kommunene Lyngen, Sørreisa, Tromsø og Storfjord har høyest utgifter til finans og avdrag i gjennomsnitt i perioden 2011-2015, alle over 6 %.

Kommunene Ibestad, Kvænangen, Kvæfjord og Kåfjord har lavest utgifter til finans og avdrag i gjennomsnitt i perioden 2011-2015, alle under 4 %.

Avdragsutsettelse

Økonomibestemmelsene i kommuneloven bygger på prinsippet om at løpende utgifter skal finansieres av løpende inntekter, også omtalt som formuesbevaringsprinsippet. Hensynet bak dette er at kommunene ikke skal legge seg på et høyere aktivitetsnivå i den løpende driften enn det som kan finansieres av løpende inntekter. Gjennom krav til årlige avdrag fordeles nedbetalingen av investeringer over flere år.

Avdrag på lån knyttet til investeringer vil som hovedregel være å regne som løpende driftsutgifter. Under visse vilkår vil avdrag likevel kunne føres i investeringsregnskapet uten at det kommer i konflikt med formuesbevaringsprinsippet.

Mange kommuner i Troms benytter seg av muligheten til å utsette avdragsbetalingene, og ligger på eller i nærheten av laveste nivå som kommuneloven tillater². Dette vil ha stor betydning for resultatvurderingen for kommuner med høy lånegjeld.

Rentenivået

Rentenivået har vært gjennomgående lavt de siste årene, hvilket har ført til lavere renteutgifter for kommunene. Dette forholdet er spesielt viktig å ta hensyn til for kommuner med høy lånegjeld. Med fremdeles uro i den internasjonale økonomien vil det være usikkerhet rundt framtidig rentenivå.

1.5. NETTO DRIFTSRESULTAT

Netto driftsresultat blir sett på som den viktigste enkeltindikatoren for å vurdere den økonomiske situasjonen i kommunene. Netto driftsresultat viser hva som er igjen etter at alle årets utgifter er trukket fra alle årets inntekter. Netto driftsresultat viser med andre ord hvor mye som kan benyttes til finansiering av investeringer eller avsettes til senere bruk, og er dermed et uttrykk for kommunenes økonomiske handlegfrihet.

Dersom en kommune får et negativt netto driftsresultat, må dette dekkes ved å benytte tidligere avsatte midler og/eller stryke budsjetterte avsetninger (overføringer til investeringsregnskapet, til fond og evt. inndekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk). Dersom resultatet fremdeles er negativt får kommunen et regnskapsmessig merforbruk i driften som må dekkes inn iht. reglene i kommuneloven § 48 nr. 4. Kommunestyret må ved fastsettelsen av årsregnskapet avgjøre hvordan (i hvilke(t) år) merforbruket skal dekkes inn. Dersom inndekning skjer over mer enn to år, eller kommunen ikke klarer inndekning som forutsatt av kommunestyret, vil kommunen bli meldt inn i ROBEK.

Frem til og med 2013 var anbefalingen fra TBU at netto driftsresultat for kommunene burde ligge på rundt 3 % av brutto driftsinntekter over en lengre tidsperiode for å ha en sunn og robust kommuneøkonomi. I forbindelse med at inntekter fra momskompensasjon fra investeringer fra og

---

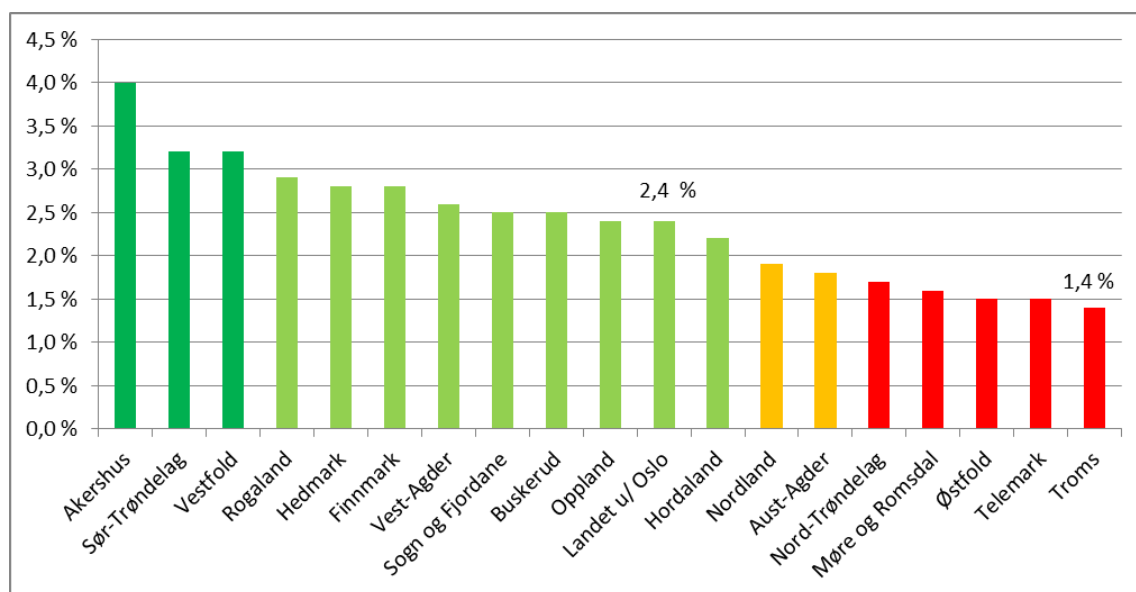
² Kommuneloven § 50 nr. 7a slår fast at gjestående løpetid for kommunens eller fylkeskommunens samlede gjeldsbyrde kan ikke overstige den veide levetiden for kommunens eller fylkeskommunens anleggsmidler ved siste årsskifte. Kravet innebærer ikke at minimumsavdrag må tilsvare årlige avskrivninger (ved full lånefinansiering).

med 2014 i sin helhet føres i investeringsregnskapet, er det anbefalte nivået for netto driftsresultat fra 2014 på 1,75 % av brutto driftsinntekter.

Det er viktig å understreke at et slikt resultatkrav ikke er et overordnet mål i seg selv, slik det vil være i en profittmaksimerende bedrift. Det overordnede målet for kommunene er å ha et høyest mulig nivå på velferdstjenestene som tilbys til befolkningen innenfor de fastsatte økonomiske rammene. «Bunnlinjen» (det økonomiske resultatet) er i kommuneregnskapet en kontrollpost som viser om kommunen har brukt mer eller mindre enn kommunestyret som bevilgende myndighet har vedtatt å bruke. Et mindreforbruk (overskudd) vil ikke nødvendigvis være utelukkende positivt for en kommune, da det eksempelvis kan innebære at kommunen ikke har nådd uttalte mål innenfor tjenesteproduksjonen.

Det er også slik at anbefalingen om nivå på netto driftsresultat i utgangspunktet gjelder for sektoren samlet (alle kommunene i Norge). Hva som vil være et tilstrekkelig nivå på netto driftsresultat kan variere fra kommune til kommune, og må særlig sees i sammenheng med lånegjeld, fremtidig investeringsbehov/lånebehov, nedbetalingstiden på lånegjelden og nivået på buffere/disposisjonsfond. For en kommune som står foran en periode med store investeringer bør netto driftsresultat være høyt for å gi kommunen mulighet til øke egenkapitalandelen i investeringer. Dersom en kommune betaler mye mer enn minimumsavdrag etter kommuneloven, vil den likevel kunne ha et tilstrekkelig netto driftsresultat selv om dette er under 1,75 %. Dersom kapitalslitet er høyere enn betalte avdrag, så stiller det høyere krav til et godt netto driftsresultat for å ha en sunn og robust økonomi.

Figur 3: Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter på lands- og fylkesnivå, gjennomsnitt for 2011-2015

Kommunene i Troms har det svakeste netto driftsresultat av alle landets fylker i gjennomsnitt de siste fem år. Netto driftsresultat i Troms var på 1,4 % av brutto driftsinntekter for årene 2011-2015.

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt 2011-2015
Tromsø	2,9 %	1,6 %	0,7 %	-1,4 %	0,5 %	0,8 %
Harstad	-3,6 %	2,9 %	4,0 %	1,2 %	2,1 %	1,6 %
Kvæfjord	0,8 %	-1,1 %	-0,4 %	0,3 %	3,4 %	0,7 %
Skånland	2,6 %	3,2 %	-1,0 %	-0,5 %	1,0 %	1,1 %
Ibestad	-1,0 %	5,2 %	4,0 %	-2,1 %	-1,0 %	1,1 %
Gratangen	3,3 %	0,5 %	1,2 %	1,7 %	2,4 %	1,9 %
Lavangen	6,5 %	8,0 %	4,2 %	2,8 %	7,6 %	6,2 %
Bardu	1,7 %	4,4 %	1,0 %	0,7 %	-0,1 %	1,6 %
Salangen	-1,1 %	2,2 %	3,9 %	1,5 %	2,3 %	2,0 %
Målselv	0,3 %	2,4 %	0,3 %	2,2 %	2,6 %	1,6 %
Sørreisa	3,1 %	3,4 %	2,0 %	-1,8 %	1,5 %	1,7 %
Dyrøy	6,3 %	3,5 %	2,4 %	1,7 %	2,8 %	3,4 %
Tranøy	2,4 %	-0,4 %	0,7 %	3,2 %	1,6 %	1,6 %
Torsken		1,2 %	4,0 %	2,1 %	-1,3 %	2,0 %
Berg	5,7 %	2,8 %	7,6 %	2,9 %	-1,3 %	3,6 %
Lenvik	-2,1 %	2,2 %	0,0 %	1,3 %	1,3 %	0,6 %
Balsfjord	4,6 %	1,8 %	0,9 %	2,9 %	1,4 %	2,4 %
Karlsøy	-0,4 %	2,4 %	2,8 %	0,9 %	2,9 %	1,8 %
Lyngen	8,4 %	2,3 %	1,6 %	1,1 %	2,4 %	3,2 %
Omasvuotna						
Storfjord	-1,3 %	-1,4 %	2,2 %	5,0 %	5,7 %	2,2 %
Gáivuotna Kåfj	1,0 %	2,3 %	2,6 %	1,7 %	3,9 %	2,4 %
Skjervøy	0,3 %	1,6 %	3,5 %	0,1 %	3,6 %	2,0 %
Nordreisa	2,2 %	3,1 %	4,2 %	-0,3 %	-0,5 %	1,8 %
Kvænangen	4,4 %	21,9 %	4,2 %	-6,1 %	-2,4 %	4,9 %
Troms	1,4 %	2,4 %	1,7 %	0,1 %	1,3 %	1,4 %
Troms u/ Troms	0,4 %	2,8 %	2,2 %	1,1 %	1,9 %	1,8 %
Landet u/ Oslo	2,1 %	2,9 %	2,7 %	1,2 %	2,9 %	2,4 %

Tabell 6: Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter, 2011-2015, kommunene i Troms

Gjennomsnittlig netto driftsresultat for kommunene i Troms endte i 2015 på 1,3 % av brutto driftsinntekter. Dette er 1,6 prosentpoeng under landsgjennomsnittet som ble 2,9 %. Resultatet for Troms u/Tromsø endte på 1,9 %.

Lavangen kommune fikk høyest netto driftsresultat i 2015 med 7,6 %, fulgt av kommunene Storfjord med 5,7 % og Kåfjord med 3,9 %.

6 kommuner fikk et negativt netto driftsresultat i 2015 – kommunene Kvænangen, Torsken, Berg, Ibestad, Nordreisa, og Bardu. Svakest resultat hadde Kvænangen med -2,4 %.

6 kommuner fikk et svakere netto driftsresultat i 2015 enn året før, mens hele 18 kommuner fikk et bedre resultat. Størst nedgang var det i Berg med reduksjon på 4,2 prosentpoeng. Størst økning hadde Lavangen kommune med 4,8 prosentpoeng.

Dersom en ser på gjennomsnittlig netto driftsresultat for 2011-2015 er det kommunene Lavangen (6,16 %), Kvænangen (5,0 %), Berg (3,6 %) og Dyrøy (3,4 %) som har høyest resultat.

Lenvik kommune har det svakeste resultatet i femårsperioden med 0,6 %.

Kommunene får som hovedregel kompensert all merverdiavgift på alle kjøp³. Frem til og med 2009 kunne kommunene fritt disponere inntekter fra momskompensasjon fra investeringer i driften. Fra

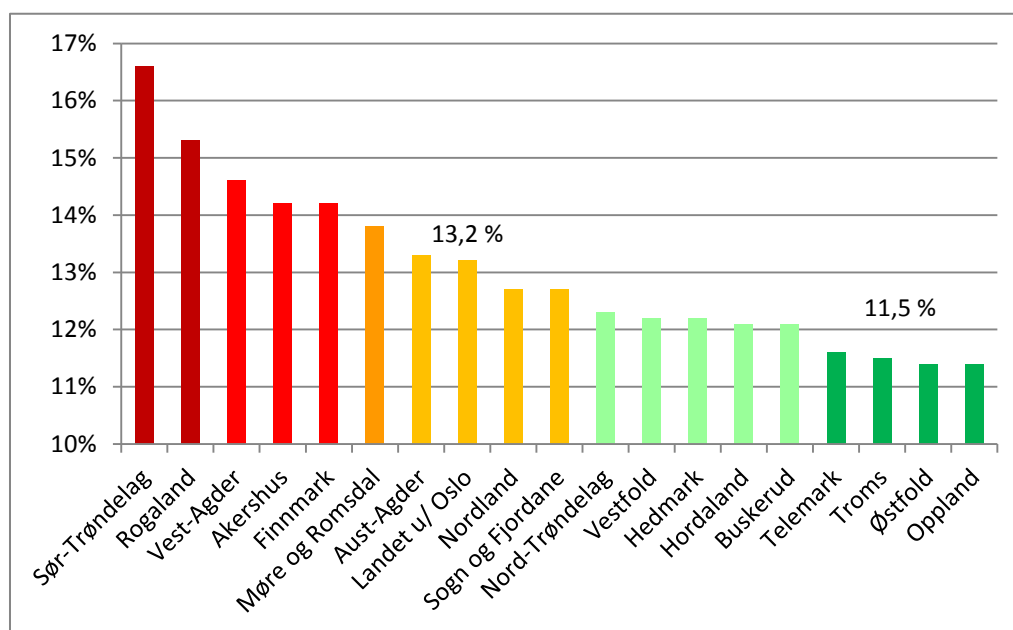
³ Formålet med denne ordningen, som ble innført i 2004, er å motvirke konkurransevridninger ved å likestille kommunal egenproduksjon med kjøp av varer og tjenester fra andre. Kommunene fikk et engangstrekk i rammetilskuddet som motsvar til denne inntekten, slik at dette går i null samlet sett for kommunene.

og med 2010 ble det innført krav om at momskompensasjon fra investeringer gradvis skal føres mer og mer i investeringsregnskapet, med minimum 20 % i 2010, økende til 40 % i 2011, 60 % i 2012, 80 % i 2013 og 100 % fra 2014. Mange kommuner har brukt disse engangsinntektene fra momskompensasjon fra investeringer til å holde driftsresultatet oppe, og dette var spesielt fremtredende i de første årene av femårsperioden. Fra 2014 har altså denne inntekstmuligheten i driften falt bort i sin helhet, og har i stedet bidratt til økt egenkapital i finansieringen av investeringer.

1.6. INVESTERINGER, LÅNEGJELD OG KOMMUNALE GARANTIER

1.6.1. Brutto investeringsutgifter

Samlete brutto investeringsutgifter er i hovedsak kjøp av varer og tjenester som inngår i tjenesteproduksjonen, renteutgifter og lønnsutgifter i investeringsprosjekter. Sagt med andre ord er dette utgiftene i investeringsregnskapet fratrukket utlån, avdragsutgifter, avsetninger, dekning av tidligere års udekket forbruk i investeringsregnskapet og kjøp av aksjer og andeler. Ved å legge til de nevnte utgiftene, får en finansieringsbehovet det aktuelle året.

Figur 4: Brutto investeringsutgifter i % av brutto driftsinntekter på lands- og fylkesnivå, gjennomsnitt for 2011-2015

Figuren viser at investeringsnivået i Troms de siste fem årene har vært noe under nivået for landet som helhet. Brutto investeringsutgifter i Troms i gjennomsnitt er på 11,5 % av brutto driftsinntekter de fem siste årene, mot 13,2 % for landet u/ Oslo. 2 fylker har lavere investeringsnivå enn Troms, mens 15 fylker har hatt høyere investeringsnivå.

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt 2011-2015
Tromsø	13,1%	8,1%	9,2%	12,3%	16,5%	11,9%
Harstad	13,8%	11,1%	20,9%	15,0%	11,2%	14,5%
Kvæfjord	7,6%	7,4%	1,8%	0,6%	1,2%	3,6%
Skånland	21,6%	8,9%	5,3%	13,2%	7,2%	11,1%
Ibestad	4,5%	3,5%	2,7%	5,6%	25,4%	8,6%
Gratangen	34,3%	6,0%	5,2%	7,4%	8,0%	11,9%
Lavangen	11,9%	21,1%	6,2%	9,2%	20,2%	13,9%
Bardu	9,5%	6,5%	2,7%	3,9%	14,3%	7,5%
Salangen	4,0%	13,6%	23,4%		9,3%	16,9%
Målselv	8,4%	6,4%	8,8%	11,2%	10,4%	9,1%
Sørreisa	3,2%	5,1%	3,3%	9,6%	8,3%	6,0%
Dyrøy	16,3%	14,1%	9,3%	7,3%	17,7%	12,9%
Tranøy	9,5%	11,6%	8,9%	4,6%	4,0%	7,6%
Torsken		23,9%	3,0%	5,2%	6,4%	9,3%
Berg	7,6%	6,4%	6,3%	26,3%	11,1%	11,6%
Lenvik	9,0%	8,8%	10,1%	15,8%	13,8%	11,7%
Balsfjord	5,4%	7,0%	14,7%	18,1%	13,3%	11,9%
Karlsøy	4,8%	13,0%	10,0%	30,0%	8,0%	13,3%
Lyngen	27,6%	6,0%	4,9%	9,6%	13,2%	12,2%
Storfjord						
Omasvuonon	16,1%	13,1%	7,5%	3,3%	10,2%	9,9%
Gáivuotna Kåfjord	10,6%	12,5%	6,6%	4,8%	24,3%	12,0%
Skjervøy	1,9%	4,3%	4,5%	6,5%	13,2%	6,3%
Nordreisa	9,8%	11,1%	15,6%	10,1%	9,1%	11,1%
Kvænangen	8,2%	20,9%	18,1%	7,1%	6,8%	12,5%
Troms	11,7%	9,2%	10,7%	12,4%	13,3%	11,5%
Troms u/ Tromsø	10,8%	9,9%	11,5%	12,2%	13,3%	11,3%
Landet u/ Oslo	12,9%	12,3%	12,7%	13,5%	14,5%	13,2%

Tabell 7: Brutto investeringsutgifter i % av brutto driftsinntekter, 2011-2015

Tabellen viser at investeringsnivået i Troms de siste fem årene (11,5 %) er noe lavere enn landsgjennomsnittet (13,2 %).

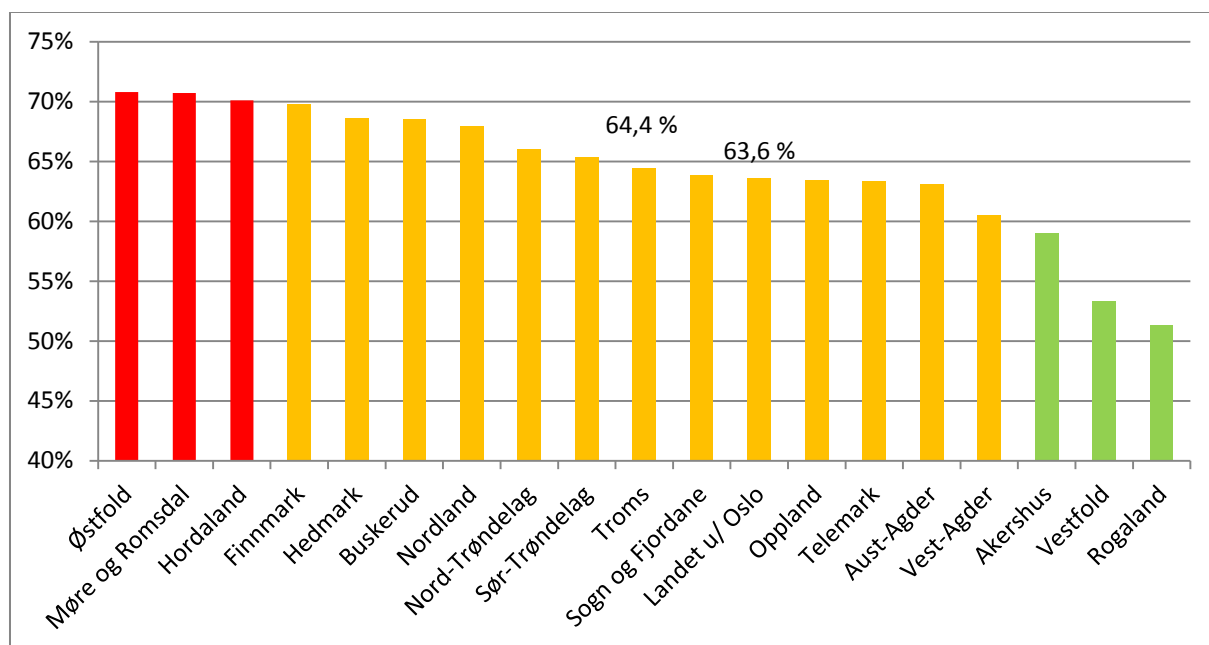
Investeringsnivået i Troms viser en økende trend fra 2012 til 2015. Utviklingen på landsbasis er sammenfallende, dog med noe mindre utslag.

4 kommuner (Harstad, Lavangen, Salangen, og Karlsøy) har hatt et høyere investeringsnivå de siste fem årene enn landsgjennomsnittet. Kommunene Kvæfjord (3,6 %), Sørreisa (6,0 %), Bardu (7,5 %), Tranøy (7,6 %) og Skjervøy (6,3 %) har hatt lavest investeringsnivå de siste fem årene sett under ett.

For enkeltkommuner er det naturligvis til dels store svingninger i investeringsnivået fra år til år. I 2015 var det kommunene Ibestad (25,4 %), Kåfjord (24,3 %) og Lavangen (20,2 %) som hadde høyest investeringsutgifter. Kommunene Kvæfjord (1,2 %), Tranøy (4,0 %), Kvænangen (6,8 %), og Torsken (6,4 %) hadde lavest investeringsutgifter i 2015.

1.6.2. Lånefinansiering av investeringer oppdatert

Kommunene har ulike finansieringskilder for investeringsutgiftene – overføringer fra driftsregnskapet, ulike tilskuddsordninger, refusjoner, salgsinntekter, bruk av investeringsfond eller disposisjonsfond, salg av aksjer og andeler samt bruk av lånemidler.

Figur 5: Lånefinansiering av investeringer, gjennomsnitt 2011-2015

Figuren viser at kommunene i Troms i gjennomsnitt har finansiert investeringene med 64,4 % lånemidler de siste fem årene. Dette er på linje med landsgjennomsnittet. Åtte fylker har i gjennomsnitt lavere lånefinansiering av investeringene enn Troms, mens 9 fylker har høyere lånefinansiering.

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt 2011-2015
Tromsø	55,9 %	87,4 %	69,5 %	38,8 %	75,9 %	64,4 %
Harstad	94,9 %	78,4 %	41,2 %	52,2 %	71,5 %	63,0 %
Kvæfjord	80,3 %	69,7 %	56,9 %	-17,2 %	40,7 %	67,4 %
Skånland	50,1 %	62,4 %	37,6 %	76,0 %	50,7 %	57,2 %
Ibestad	86,5 %	70,0 %	79,4 %	71,1 %	76,7 %	76,5 %
Gratangen	64,9 %	103,4 %	86,6 %	40,9 %	9,9 %	59,6 %
Lavangen	24,0 %	57,6 %	-11,3 %	40,4 %	90,3 %	55,0 %
Bardu	73,1 %	70,2 %	25,0 %	72,9 %	83,5 %	73,4 %
Salangen	50,3 %	84,9 %	83,3 %	67,7 %	85,1 %	76,1 %
Målselv	63,0 %	60,5 %	57,8 %	52,0 %	68,3 %	60,3 %
Sørreisa	226,5 %	81,3 %	83,1 %	36,4 %	46,3 %	69,4 %
Dyrøy	65,2 %	67,5 %	54,9 %	62,2 %	48,2 %	59,1 %
Tranøy	81,8 %	84,8 %	45,9 %	75,4 %	73,7 %	72,5 %
Torsken		28,3 %	121,4 %	81,0 %	85,8 %	53,9 %
Berg	18,4 %	-22,4 %	44,2 %	74,5 %	76,4 %	54,4 %
Lenvik	42,9 %	81,2 %	95,2 %	66,0 %	73,5 %	72,2 %
Balsfjord	60,0 %	81,4 %	80,0 %	24,4 %	73,2 %	59,4 %
Karlsøy	-48,0 %	50,0 %	45,5 %	54,7 %	44,5 %	44,3 %
Lyngen	63,3 %	78,0 %	-2,7 %	94,1 %	54,7 %	62,5 %
Omasvuotna						
Storfjord	83,2 %	81,9 %	47,3 %	16,0 %	65,6 %	69,1 %
Gáivuotna Kåfjord	84,5 %	90,2 %	23,7 %	48,8 %	54,1 %	62,7 %
Skjervøy	-41,7 %	34,5 %	87,7 %	75,0 %	72,3 %	63,7 %
Nordreisa	76,8 %	79,8 %	67,4 %	68,6 %	55,3 %	69,3 %
Kvænangen	69,6 %	49,0 %	57,3 %	43,8 %	54,0 %	53,8 %
Troms	64,5 %	77,0 %	60,9 %	50,2 %	71,7 %	64,4 %
Troms u/ Tromsø	70,8 %	72,0 %	56,8 %	57,1 %	68,1 %	64,4 %
Landet u/ Oslo	65,6 %	60,9 %	64,6 %	66,9 %	60,4 %	63,6 %

Tabell 8: Lånefinansiering av investeringer, 2011-2015

Over tid (2011-2015) er kommunene i Troms på linje med landsgjennomsnittet mht. lånefinansiering av investeringer.

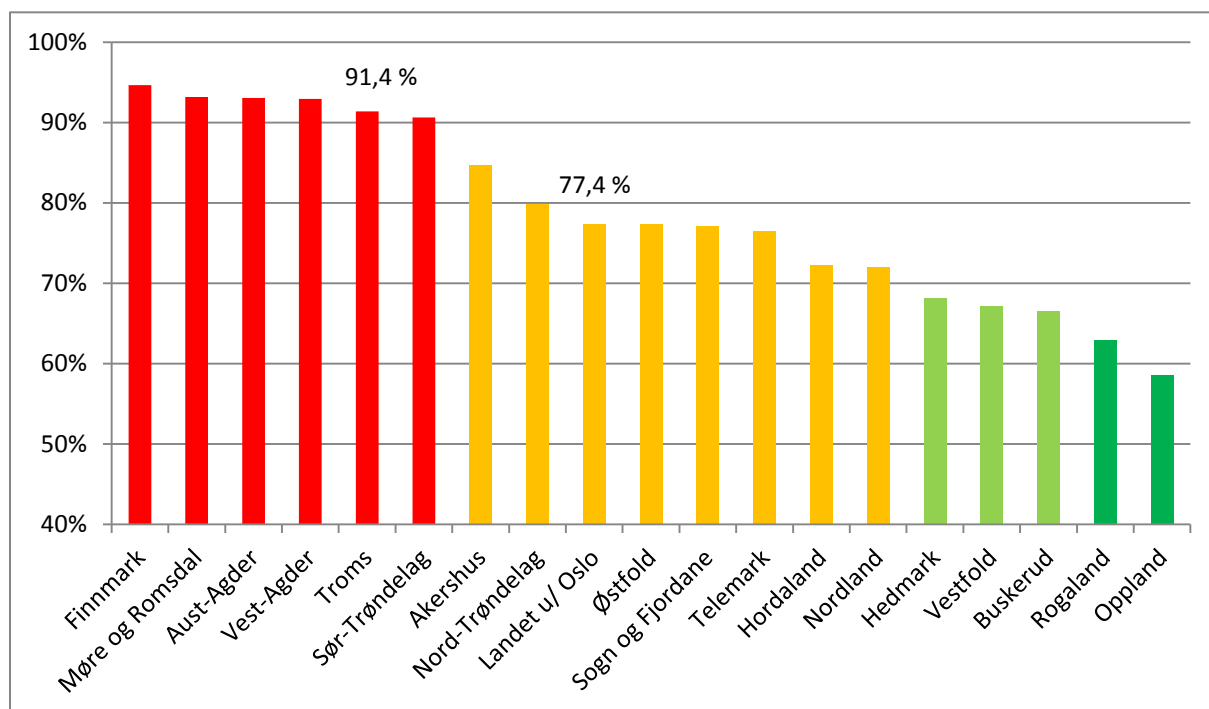
For 2015 har kommunene i Troms høyere lånefinansiering enn landsgjennomsnittet, men for 2013 og 2014 var lånefinansieringen lavere enn landsgjennomsnittet.

Tabellen viser at det, naturligvis, er store variasjoner mellom kommunene og fra år til år når det gjelder hvor mye av investeringene som lånefinansieres. Kommunene som i gjennomsnitt de siste 5 år har hatt størst prosentvis andel lånefinansiering av investeringene er merket med rødt, mens kommunene med lavest lånefinansiering er markert med grønt i kolonnen lengst til høyre i tabellen.

Kommunene Tranøy, Ibestad, Bardu, Salangen og Lenvik har størst andel lånefinansiering av investeringene, mens Karlsøy kommune har lavest andel lånefinansiering av investeringer i perioden 2011-2015.

1.6.3. Netto lånegjeld

Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld eksklusive pensjonsforpliktelser. I tillegg gjøres det fradrag for totale utlån og ubrukte lånemidler. I totale utlån inngår formidlingslån og ansvarlige lån (utlån av egne midler).

Figur 6: Gjennomsnittlig netto lånegjeld 2011-2015 i % av brutto driftsinntekter, lands- og fylkesnivå

Kommunene i Troms har i gjennomsnitt en lånegjeld de siste fem årene på 91,4 %. Fire fylker har i gjennomsnitt høyere lånegjeld enn Troms, mens 13 fylker har lavere gjeldsnivå. Gjeldsnivået i Troms-kommunene sett under ett er 14 prosentpoeng over landsgjennomsnittet.

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt 2011-2015
Tromsø	101,5 %	100,7 %	97,6 %	99,6 %	105,4 %	101,0 %
Harstad	103,0 %	99,9 %	110,1 %	113,3 %	113,4 %	108,3 %
Kvæfjord	40,7 %	42,8 %	40,8 %	38,5 %	36,0 %	39,7 %
Skånland	89,2 %	90,3 %	87,9 %	91,3 %	87,0 %	89,1 %
Ibestad	42,8 %	40,1 %	38,1 %	42,6 %	59,0 %	44,6 %
Gratangen	95,5 %	95,8 %	92,5 %	79,9 %	74,3 %	87,3 %
Lavangen	51,9 %	45,8 %	43,5 %	52,9 %	61,5 %	51,5 %
Bardu	79,4 %	78,5 %	81,7 %	69,4 %	82,7 %	78,3 %
Salangen	64,8 %	70,3 %	83,4 %	96,9 %	98,0 %	83,9 %
Målselv	74,1 %	72,2 %	72,6 %	74,1 %	61,2 %	70,6 %
Sørreisa	100,3 %	91,7 %	85,2 %	79,1 %	78,9 %	86,5 %
Dyrøy	71,8 %	75,0 %	76,0 %	75,2 %	82,7 %	76,2 %
Tranøy	61,7 %	64,1 %	63,4 %	59,3 %	58,6 %	61,3 %
Torsken		79,5 %	68,9 %	67,6 %	64,9 %	69,9 %
Berg	73,1 %	66,2 %	60,6 %	75,5 %	77,7 %	70,7 %
Lenvik	92,6 %	88,6 %	89,8 %	89,8 %	98,1 %	91,9 %
Balsfjord	84,5 %	80,5 %	85,0 %	84,3 %	85,2 %	83,9 %
Karlsøy	75,2 %	75,0 %	71,0 %	85,6 %	83,2 %	78,1 %
Lyngen	134,8 %	134,9 %	125,6 %	125,1 %	126,8 %	129,3 %
Omasvuotna Storfjord Omasvuonon	79,4 %	82,1 %	82,1 %	76,2 %	78,8 %	79,7 %
Gáivuotna Kåfjord	56,4 %	64,2 %	63,2 %	61,0 %	67,7 %	62,7 %
Skjervøy	85,5 %	79,8 %	80,3 %	79,6 %	82,9 %	81,6 %
Nordreisa	87,9 %	86,6 %	88,5 %	92,7 %	91,1 %	89,5 %
Kvænangen	47,4 %	57,0 %	66,0 %	58,8 %	61,1 %	58,2 %
Troms	90,4 %	89,5 %	90,3 %	91,9 %	94,4 %	91,4 %
Troms u/ Tromsø	83,7 %	82,8 %	85,8 %	87,2 %	87,8 %	85,6 %
Landet u/ Oslo	74,0 %	74,4 %	76,0 %	80,0 %	81,7 %	77,4 %

Tabell 9: Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter, 2011-2015

Troms-kommunene har som nevnt i gjennomsnitt en lånegjeld på 91,4 % av brutto driftsinntekter de siste fem årene, mens tilsvarende tall for Troms u/Tromsø er 85,6 %. 14 av kommunene i Troms har et gjennomsnittlig gjeldsnivå de siste fem årene som er over landsgjennomsnittet på 77,4 %.

Lånegjelden i Troms økte med 4 prosentpoeng fra 2011 til 2015, mens for fylket u/ Tromsø økte lånegjelden med 4,1 prosentpoeng. På landsbasis økte lånegjelden med 7,7 prosentpoeng i samme periode. Gjeldsnivået på landsbasis øker altså mer enn gjeldsnivået i Troms. Sørreisa kommune har redusert netto lånegjeld mest i perioden med til sammen 21,4 prosentpoeng, Gratangen har redusert netto lånegjeld med 21,2 prosentpoeng. Mens Salangen kommune har mest økning i netto lånegjeld med 33,2 prosentpoeng etterfulgt av Ibestad med 16,2 prosentpoeng.

Pr. utgangen av 2015 har Lyngen kommune en lånegjeld på 126,8 %, og har med dette høyest lånegjeld av kommunene i Troms. Harstad (113,4 %) og Tromsø kommune (105,4 %) har også en svært høy netto lånegjeld.

Kommunene Kvæfjord (36 %), Tranøy (58,6 %) og Ibestad (59 %) har lavest netto lånegjeld av kommunen i Troms.

12 kommuner økte lånegjelden fra 2013 til 2014. Dette er én mer enn fra 2012 til 2013 og to flere enn fra 2011 til 2012.

Kommunene Berg, Karlsøy og Salangen hadde størst økning i lånegjelden fra 2013 til 2014 med hhv. 14,9, 14,6 og 13,6 prosentpoeng.

Størst nedgang i lånegjelden fra 2013 til 2014 hadde Gratangen kommune med 12,5 prosentpoeng og Bardu kommune med nedgang på 12,3 prosentpoeng.

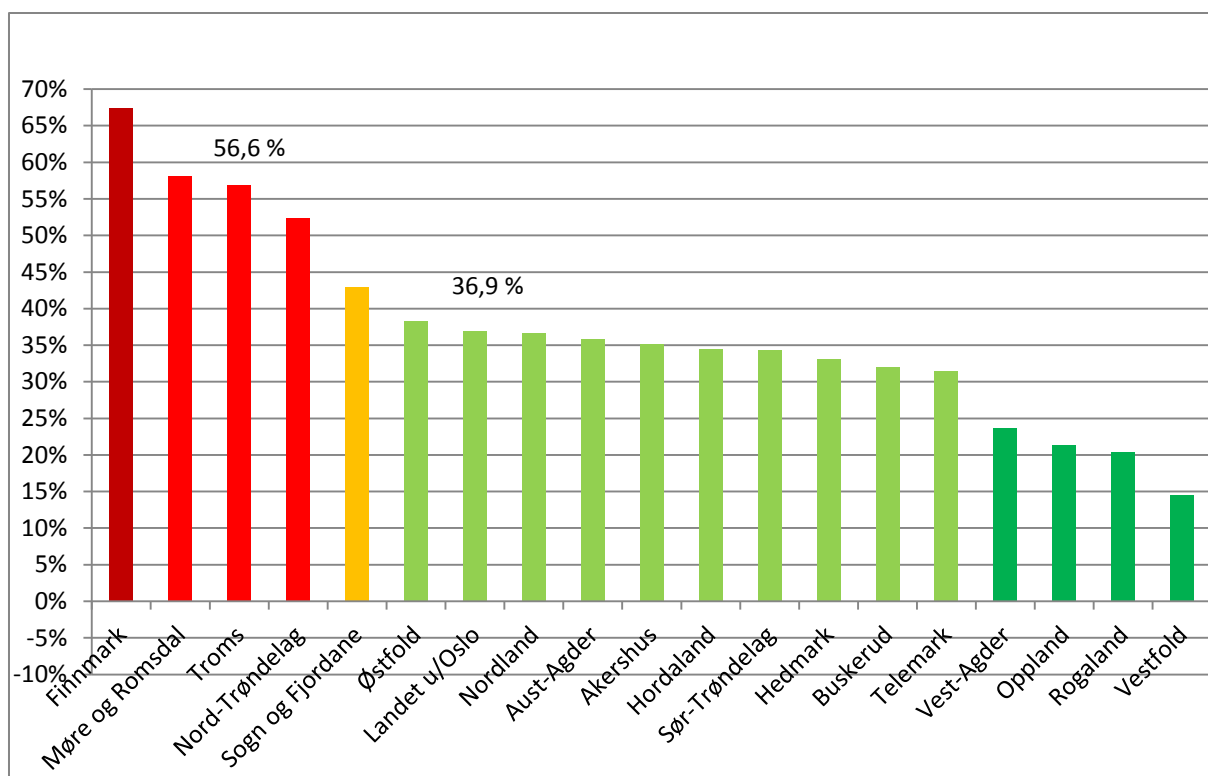
1.6.4. Netto renteeksponering

Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter er ansett som et bilde på gjeldsgraden i kommunene, og sier noe om hvor krevende det kan bli å betale ned gjelden. Alt av netto lånegjeld vil imidlertid ikke være renteeksponert gjeld, det vil si gjeld der en gitt økning i renten netto vil påvirke budsjettbalansen i kommunen.

I KOSTRA er det fra 2014 publisert tall for kommunens netto renteeksponering. Dette nøkkeltallet tar utgangspunkt i netto lånegjeld. Den delen av lånefinansierte investeringer som knyttet seg til VAR-sektoren (vann, avløp og renovasjon) er trukket ut, siden kapitalkostnadene ved slike lån i de fleste kommuner er finansiert gjennom VAR-gebyrene, og dermed ikke belaster kommunens økonomi netto. Videre er den del av lånegjelden som er knyttet til rentekompensasjonsordninger for skole, kirker, sykehjem og transporttiltak trukket ut.

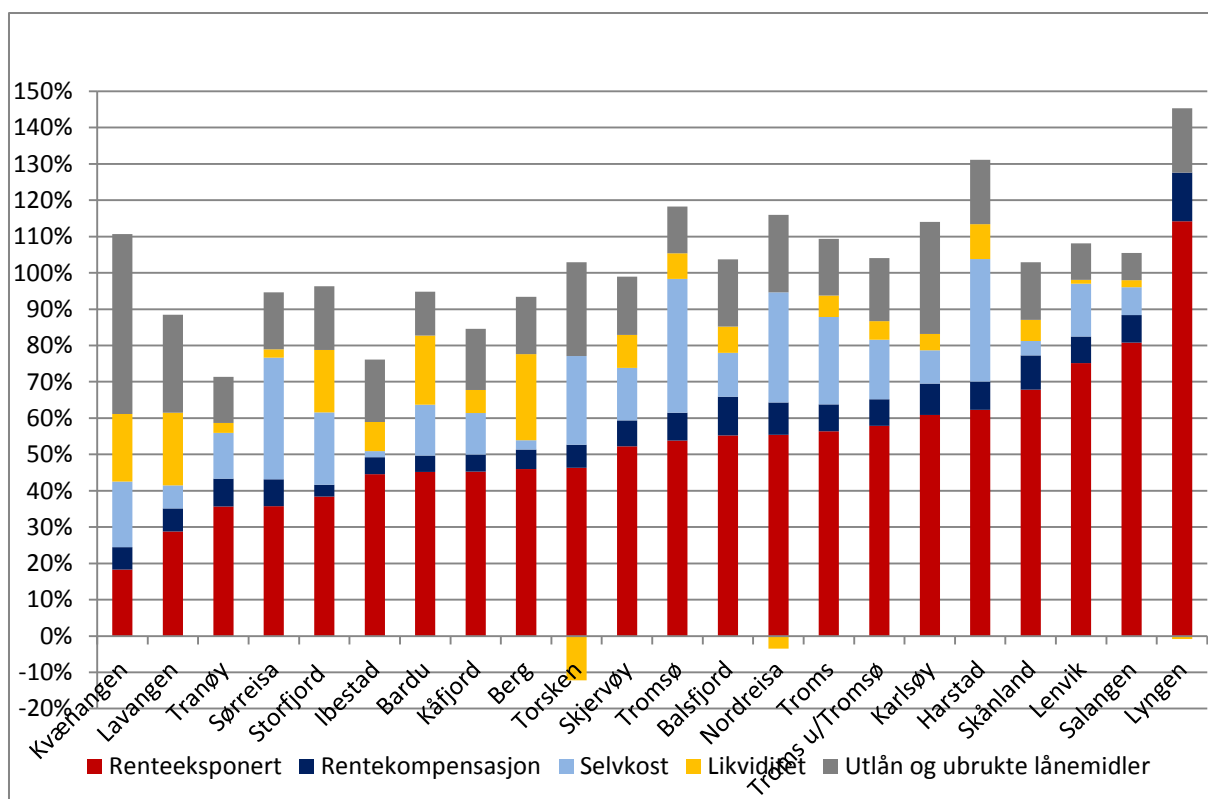
Kommunene kan i tillegg ha rentebærende plasseringer (bankinnskudd og plasseringer i sertifikat- og obligasjonsmarkedet). Dette er den delen av kommunenes likviditet som ikke er lånefinansiert. Ved en eventuell renteoppgang vil inntektene fra disse øke og delvis kunne motsvare effekten som en økt rente har på gjelden. Dette trekkes derfor også fra netto lånegjeld for å komme frem til netto renteeksponering.

Variabelen gir altså en indikasjon på hvor mye av kommunens netto renteeksponering som er igjen etter at VAR-lån, rentekompensasjon og rentebærende likviditet er trukket fra, målt i forhold til driftsinntektene. Dersom f.eks. renteeksponeringen er 40 % av driftsinntektene indikerer det at en renteoppgang på 1 prosentpoeng isolert sett vil spise 0,4 % av driftsinntektene, før eventuelle rentebindinger/fastrentelån. Variabelen gir således en indikasjon på hvor sårbar kommunen vil være for en endring i rentenivået.

Figur 7 Netto renteeksponering alle fylker, 2015

Figuren viser at Finnmark har høyest netto renteeksponering blant fylkene i landet. Troms har det tredje høyeste nivået med 56,6 %. Vestfold har det laveste nivået med 14,5 %. Gjennomsnitt for landet u/Oslo er 36,9 %.

Figur 8: Netto renteeksponering i kommunene i Troms, 2015.

Summen av søylene i ulike farger tilsvarer langsiktig gjeld ekskl. pensjonsforpliktelser. Dersom vi trekker ut utlån og ubrukte lånemidler kommer vi til netto lånegjeld. De røde søylene viser kommunenes netto renteeksponering.

Figuren viser at Lyngen kommune har klart høyest renteeksponering av kommunene i Troms. Kommunene Salangen, Lenvik, Harstad og Skånland har også en høy renteeksponering.

I de tilfellene der en kommune både er eksponert for en høyere rente (har en rød søyle over null) og en negativ likviditet (dvs. en oransje søyle under null), illustrerer det at kommunen i realiteten ikke har "egen" rentebærende likviditet – kassakreditten/de ubrukte lånemidlene overstiger det som står inne på kommunens bankinnskudd, sertifikater og obligasjoner. Dette gjelder kommunene Torsken, Nordreisa og Lyngen (likviditeten som er -0,8 % i Lyngen er vanskelig lesbar i tabellen). Søylene for disse kommunene er imidlertid noe misvisende, med det resultat at langsiktig gjeld (summen av alle søylene) blir blåst noe opp.

For eksempel har Torsken kommune i 2015 en langsiktig gjeld ekskl. pensjonsforpliktelser på 102,9 %, herav en renteeksponert gjeld på 46,3 % (tilsvarende den røde søylen) og en negativ likviditet som ikke er lånefinansiert på 12,2 %. Når en i diagrammet legger de andre positive klossene oppå hverandre, uten å trekke fra den negative egenlikviditeten, blir summen (som tilsvarer den langsiktige gjelden) 12,2 prosentpoeng for høy.

For kommunene Kvæfjord, Gratangen, Målselv og Dyrøy er det ikke rapportert kalkulatoriske rentekostnader for VAR-sektoren som brukes for å beregne hvor mye av kommunens lånegjeld som er knyttet til selvkostområdene. Derfor vises ikke tall for disse kommunene i figuren ovenfor.

	2013	2014	2015
Tromsø	68,9 %	55,7 %	53,9 %
Harstad	76,0 %	70,2 %	62,3 %
Kvæfjord	34,6 %		29,4 %
Skånland	66,6 %	68,9 %	67,8 %
Ibestad	17,9 %	25,0 %	44,6 %
Gratangen	61,0 %		64,9 %
Lavangen	21,7 %	34,9 %	28,8 %
Bardu	40,2 %	34,0 %	45,2 %
Salangen	71,0 %	85,2 %	80,8 %
Målselv	20,2 %		62,4 %
Sørreisa	49,0 %	48,0 %	35,8 %
Dyrøy	52,7 %	46,8 %	69,7 %
Tranøy	46,8 %	42,0 %	35,6 %
Torsken	50,2 %	48,4 %	46,3 %
Berg	6,3 %	37,8 %	45,9 %
Lenvik	70,5 %	68,8 %	75,2 %
Balsfjord	56,5 %	54,0 %	55,2 %
Karlsøy	49,6 %	72,0 %	60,9 %
Lyngen		107,7 %	114,3 %
Omasvuotna			
Storfjord	62,1 %	48,0 %	38,4 %
Gáivuotna Kåfjord		39,5 %	45,3 %
Skjervøy	49,3 %	53,6 %	50,5 %
Nordreisa		62,0 %	55,4 %
Kvænangen	17,2 %	24,6 %	18,3 %
Troms	56,6 %	49,7 %	56,9 %
Troms u/Tromsø	49,1 %	46,2 %	58,7 %
Landet u/Oslo	33,4 %	35,1 %	36,9 %

Tabell 10: Netto renteesponering i % av brutto driftsinntekter

Samlet sett har kommunene i Troms mye høyere netto renteesponering enn landet u/Oslo. Kommunene i Troms har i 2015 56,9 % i netto renteesponering, mens for Troms u/Tromsø nivået er noe høyere på 58,7 %, mens for landet u/Oslo er netto renteesponering 36,9 %. Høyest netto renteesponering har Lyngen med 114,3 %

1.6.5. Kommunale garantier

Etter kommuneloven § 51 kan kommunene stille garanti for virksomheter som drives av andre enn kommunen selv. Garanti kan stilles som simpel kausjon eller selvskyldnerkausjon, der sistnevnte stiller kommunen overfor en større risiko. Alle garantivedtak med maksimumsansvar over kr. 500 000,- skal godkjennes av Fylkesmannen, uavhengig av om kommunen er i ROBEK eller ikke.

En garantistillelse påfører ikke kommunene en utgift, men er en forpliktelse som stiller kommunen overfor en risiko for en fremtidig økonomisk belastning. De fleste garantier knytter seg låneavtaler der tredjepart ønsker kommunal garanti for å oppnå gunstige rentebetingelser, eller der långiver krever kommunal garanti for å innvilge lån.

Tabellen under viser garantiforpliktelser overfor *andre* enn kommunen selv (det innebærer at interkommunale selskap (IKS) er ikke med i oversikten) pr. 31.12.2015, i absolutte tall og i % av brutto driftsinntekter.⁴

	Garantiansvar pr. 31.12.2015	Garantiansvar i % av brutto driftsinntekter
Tromsø	289 877 324	5,6 %
Harstad	229 313 049	12,0 %
Kvæfjord	10 115 137	2,5 %
Skånland	10 798 038	4,0 %
Ibestad	27 901 334	17,1 %
Gratangen	0	0,0 %
Lavangen	1 096 750	0,8 %
Bardu	9 171 274	2,3 %
Salangen	15 396 875	5,2 %
Målselv	59 018 854	9,4 %
Sørreisa	16 088 196	5,4 %
Dyrøy	6 800 000	5,0 %
Tranøy	298 301	0,2 %
Torsken	1 000 000	0,8 %
Berg	14 571 514	13,0 %
Lenvik	39 448 191	3,5 %
Balsfjord	3 831 207	0,8 %
Karlsøy	0	0,0 %
Lyngen	3 195 019	1,1 %
Storfjord	5 458 860	2,6 %
Gáivuotna Kåfjord	34 216 622	14,2 %
Skjervøy	13 951 484	5,0 %
Nordreisa	76 440 131	17,0 %
Kvænangen	1 196 330	0,8 %
Troms	869 184 490	6,3 %
Troms u/ Tromsø	579 307 166	6,7 %

Tabell 11: Garantiansvar pr. 2015

Ibestad og Nordreisa kommuner har størst garantiansvar i % av brutto driftsinntekter med hhv. 17,1 % og 17,0 %, mens Gratangen kommune og Karlsøy kommune ikke har garantiansvar.

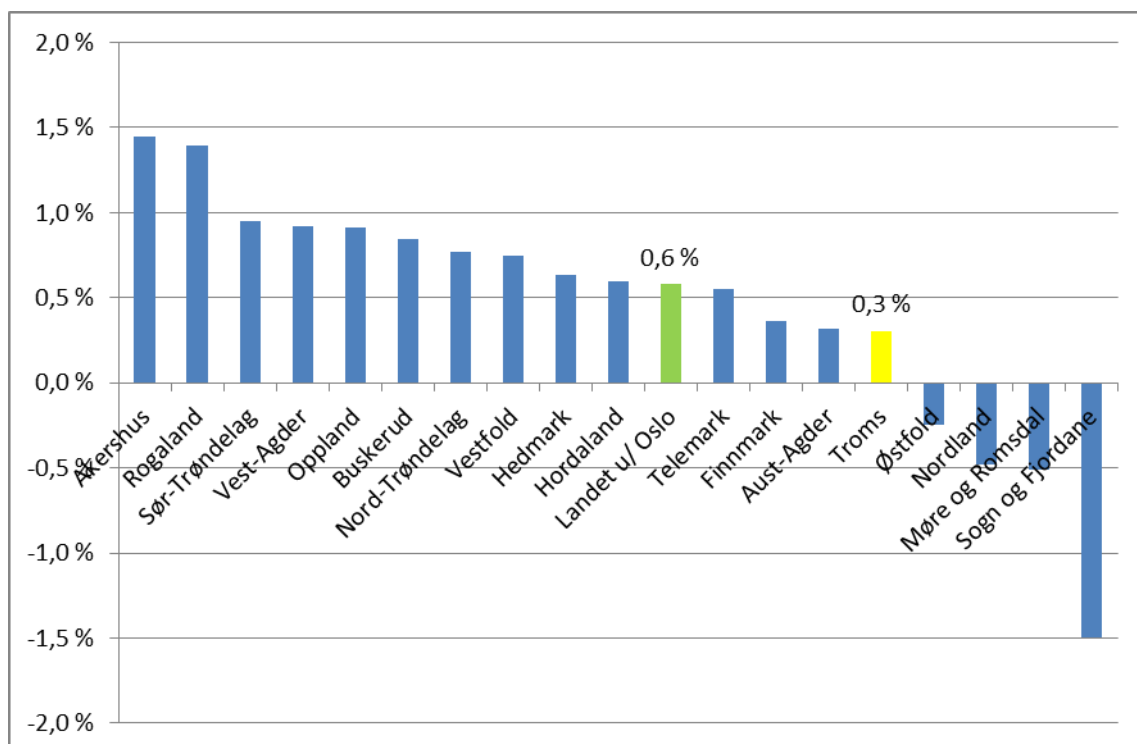
⁴ Kilde: Kommunenes årsregnskap for 2015. Kommunale garantier oppgis i pliktig note i årsregnskapet etter regnskapsforskriften § 5 første ledd nr. 3, men rapporteres ikke i KOSTRA.

1.7. AKKUMULERT REGNSKAPSRESULTAT

Regnskapsmessig mer- eller mindreforbruk er bunnlinjen i kommuneregnskapet og består av differansen mellom årets løpende inntekter og utgifter (netto driftsresultat) samt avsetninger til fond og bruk av tidligere oppsparte midler (fond).

Kommunestyret må ved behandlingen av årsregnskapet vedta hvordan et mindreforbruk skal disponeres eller hvordan et merforbruk skal dekkes inn.

Akkumulert regnskapsmessig resultat viser differansen mellom regnskapsmessig merforbruk og regnskapsmessig mindreforbruk. Indikatoren kan således si noe om behovet for tilpasning i driften og hvilke økonomiske utfordringer kommunen står overfor.

Figur 9: Akkumulert regnskapsresultat i % av brutto driftsinntekter, gjennomsnitt 2011-2015, lands- og fylkesnivå

Figuren viser at kommunene i Troms i gjennomsnitt har et akkumulert regnskapsmessig resultat på 0,3 % av brutto driftsinntekter de siste fem årene. Dette er 0,3 prosentpoeng svakere enn landsgjennomsnittet på 0,6 %. 4 fylker har svakere resultat enn Troms, mens 13 fylker har bedre resultat.

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt 2011-2015
Tromsø	1,1 %	1,0 %	0,7 %	0,2 %	0,9 %	0,7 %
Harstad	-3,2 %	-2,0 %	0,4 %	0,9 %	2,1 %	-0,2 %
Kvæfjord	0,9 %	-0,8 %	-2,0 %	-1,6 %	1,1 %	-0,5 %
Skånland	1,2 %	1,9 %	0,7 %	0,7 %	2,1 %	1,3 %
Ibestad	-1,4 %	2,7 %	3,1 %	0,9 %	1,7 %	1,5 %
Gratangen	0,8 %	0,6 %	1,0 %	2,0 %	2,9 %	1,5 %
Lavangen	1,5 %	1,8 %	2,7 %	1,4 %	7,4 %	3,1 %
Bardu	2,8 %	1,4 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,8 %
Salangen	-1,3 %	-0,7 %	0,0 %	1,1 %	1,8 %	0,3 %
Målselv	0,0 %	1,3 %	0,0 %	2,4 %	2,1 %	1,2 %
Sørreisa	2,1 %	0,8 %	1,0 %	-1,4 %	0,3 %	0,5 %
Dyrøy	2,6 %	0,8 %	0,9 %	0,9 %	2,7 %	1,6 %
Tranøy	3,3 %	0,0 %	-0,1 %	2,9 %	1,6 %	1,5 %
Torsken		-18,2 %	-16,4 %	-16,0 %	-13,5 %	-15,9 %
Berg	3,9 %	5,3 %	12,1 %	7,4 %	6,3 %	7,0 %
Lenvik	-1,6 %	-1,0 %	-1,4 %	0,1 %	1,3 %	-0,5 %
Balsfjord	3,7 %	3,0 %	0,9 %	2,1 %	1,9 %	2,3 %
Karlsøy	-0,6 %	0,0 %	-0,2 %	-0,2 %	1,7 %	0,2 %
Lyngen	1,5 %	0,3 %	0,4 %	0,0 %	2,0 %	0,8 %
Omasvuotna Storfjord						
Omasvuonon	-5,6 %	-8,8 %	-6,8 %	-3,2 %	2,0 %	-4,4 %
Gáivuotna Kåfjord	-1,0 %	0,7 %	1,4 %	0,8 %	-0,1 %	0,4 %
Skjervøy	-0,2 %	1,7 %	2,1 %	0,0 %	0,8 %	0,9 %
Nordreisa	-7,4 %	-4,4 %	-2,4 %	-2,5 %	-2,8 %	-3,8 %
Kvænangen	0,0 %	0,0 %	2,0 %	-1,5 %	0,0 %	0,1 %
Troms	-0,1 %	0,0 %	0,2 %	0,2 %	1,1 %	0,3 %
Troms u/ Tromsø	-0,7 %	-0,6 %	-0,1 %	0,2 %	1,3 %	0,0 %
Landet u/ Oslo	0,4 %	0,5 %	0,4 %	0,3 %	1,2 %	0,6 %

Tabell 12: Akkumulert regnskapsmessig resultat 2011-2015 i % av brutto driftsinntekter, kommunene i Troms

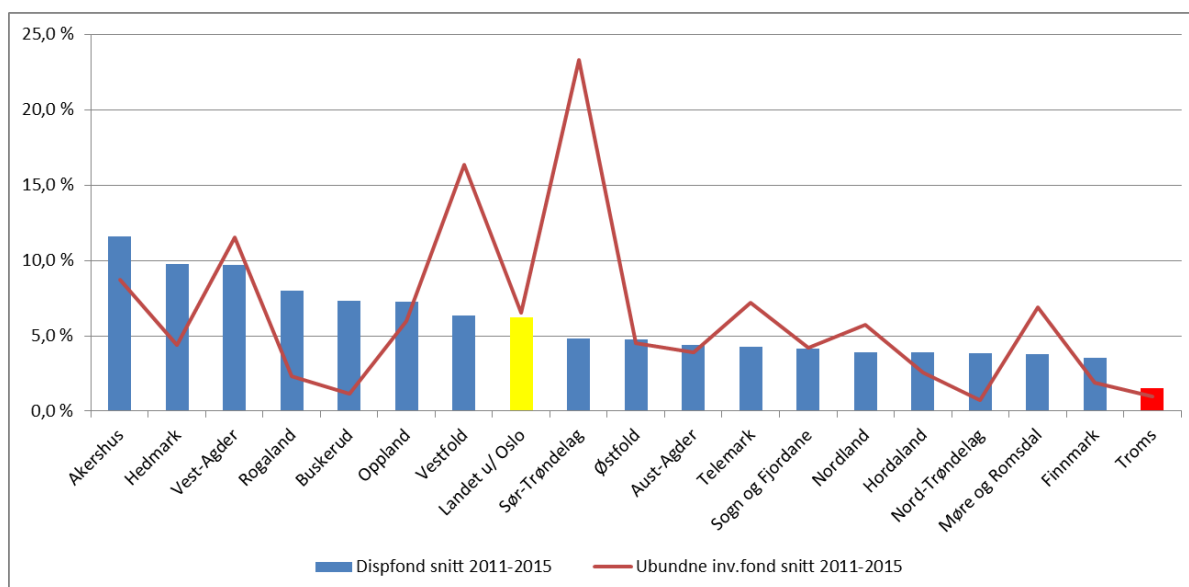
Kommunene Torsken, Nordreisa og Kvæfjord har alle merforbruk som ikke er dekket inn innenfor den tidsramme som kommuneloven setter for å ikke bli registrert i ROBEK. Disse 3 kommunene er derfor pt. i ROBEK.

Berg kommune har i gjennomsnitt størst akkumulert regnskapsmessig resultat (mindreforbruk) i siste 5-årsperiode.

1.8.FRIE FOND

Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering både i drifts- og investeringsregnskapet, og indikatoren disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter kan si noe om hvor stor økonomisk buffer kommunen har for sin løpende drift.

Ubundne investeringsfond kan bare benyttes til å finansiere investeringer. Årsaken til dette er kommunelovens prinsipp om formuesbevaring, som innebærer at en kommune ikke skal finansiere løpende drift med engangsinntekter. Slike fondsmidler har dermed sin opprinnelse i midler som er kommet fra investeringsregnskapet. Eksempler på dette kan være inntekter fra salg av fast eiendom.

Figur 10: Disposisjonsfond og ubundne investeringsfond på lands- og fylkesnivå, gjennomsnitt 2011-2015

Figuren viser at Troms i gjennomsnitt de fem siste årene har lavest disposisjonsfond av alle fylker med 1,5 %. Landsgjennomsnittet er 6,2 %.

Mht. ubundne investeringsfond er det kun Nord-Trøndelag som har lavere gjennomsnitt enn Troms. Kommunene i Troms har 1,0 % i gjennomsnitt, mens landsgjennomsnittet er 6,5 %.

Sett under ett har altså kommunene i Troms klart minst frie fondsmidler av alle kommunene i landet. Det er urovekkende at nivået på frie fondsmidler er så lavt i Troms. Dette gjør kommunene svært eksponert for uforutsette utgifter og uventet svikt i inntektene, og gjør at risikoen for å pådra seg driftsunderskudd øker. Med lite egenkapital vil kommunene måtte ta opp nye lån for å gjennomføre nødvendige investeringer. Dette vil føre til økte rente- og avdragsutgifter, og eksponere mange kommuner ytterligere for renterisiko. Det vises her til kapittel 1.6.4. der det fremgår at kommunene i Troms har tredje størst renteeksponering i landet.

Tabell 13 og 14 på neste side viser utviklingen i hhv. disposisjonsfond og ubundne investeringsfond på kommunenivå i perioden 2011-2015 og gjennomsnittet for perioden.

Disposisjonsfond

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt 2011-2015
Tromsø	1,8 %	2,6 %	2,6 %	1,0 %	0,9 %	1,8 %
Harstad	0,1 %	0,1 %	0,5 %	1,3 %	1,6 %	0,7 %
Kvæfjord	0,7 %	0,1 %	0,1 %	0,0 %	0,1 %	0,2 %
Skånland	1,4 %	2,0 %	1,7 %	0,6 %	0,1 %	1,1 %
Ibestad	0,4 %	0,3 %	2,9 %	3,2 %	0,4 %	1,5 %
Gratangen	2,5 %	2,3 %	2,1 %	1,9 %	3,1 %	2,4 %
Lavangen	1,3 %	4,8 %	3,5 %	3,3 %	2,8 %	3,2 %
Bardu	1,8 %	4,5 %	5,0 %	4,8 %	4,6 %	4,2 %
Salangen	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	1,1 %	0,3 %
Målselv	1,3 %	0,4 %	1,5 %	0,0 %	2,1 %	1,1 %
Sørreisa	0,4 %	2,8 %	3,7 %	3,4 %	0,9 %	2,3 %
Dyrøy	8,2 %	8,4 %	9,1 %	9,3 %	2,3 %	7,4 %
Tranøy	1,5 %	1,3 %	0,1 %	0,2 %	2,9 %	1,2 %
Torsken			0,1 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %
Berg	6,2 %	2,8 %	1,3 %	7,4 %	5,3 %	4,6 %
Lenvik	0,4 %	0,9 %	0,6 %	0,0 %	0,4 %	0,5 %
Balsfjord	0,9 %	1,8 %	1,6 %	1,8 %	2,7 %	1,8 %
Karlsøy	-1,9 %	-1,8 %	0,3 %	0,0 %	0,1 %	-0,6 %
Lyngen	1,3 %	2,4 %	2,8 %	3,7 %	3,2 %	2,7 %
Omasvuotna Storfjord						
Omasvuonon	0,1 %	1,2 %	1,2 %	1,7 %	1,8 %	1,2 %
Gáivuotna Kåfjord	0,1 %	-1,4 %	-1,3 %	-0,4 %	0,6 %	-0,5 %
Skjervøy	0,1 %	0,1 %	2,6 %	3,8 %	5,4 %	2,5 %
Nordreisa	0,1 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,8 %	-0,7 %
Kvænangen	1,0 %	-1,0 %	19,6 %	15,2 %	9,0 %	8,6 %
Troms	1,2 %	1,5 %	2,0 %	1,4 %	1,4 %	1,5 %
Troms u/ Tromsø	0,9 %	0,9 %	1,6 %	1,7 %	1,7 %	1,4 %
Landet u/ Oslo	5,6 %	6,0 %	6,2 %	6,4 %	6,7 %	6,2 %

Tabell 13: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter, 2011-2015

Disposisjonsfondene har holdt seg uendret fra 2014 til 2015 for Troms-kommunene sett under ett, og for Troms u/ Tromsø, på henholdsvis 1,4 % og 1,7 %. For landet u/ Oslo var det en mer positiv utvikling, med økning på 0,3 prosentpoeng, fra 6,4 % til 6,7 %.

Av kommunene i Troms er det kun Kvænangen kommune (8,6 %) og Dyrøy kommune (7,4 %) som i gjennomsnitt har hatt høyere nivå på disposisjonsfond de siste fem årene enn landsgjennomsnittet på 6,2 %. Flertallet av kommunene i Troms har disposisjonsfond på under 2 % i gjennomsnitt de siste fem årene.

14 kommuner økte disposisjonsfondet fra 2014 til 2015. Størst økning hadde Tranøy kommune med hele 2,7 prosentpoeng. Størst nedgang fra 2014 til 2015 hadde Dyrøy med -7,0 prosentpoeng og Kvænangen kommune med -6,2 prosentpoeng.

Pr. 2015 har Kvænangen kommune et disposisjonsfond på 9,0 %, mest av kommunene i Troms, fulgt av Skjervøy kommune (5,4 %), Berg kommune (5,3 %) og Bardu kommune (4,6 %).

Ubundne investeringsfond

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt 2011-2015
Tromsø	0,4 %	0,5 %	0,9 %	0,3 %	0,2 %	0,5 %
Harstad	1,9 %	1,9 %	3,1 %	4,2 %	5,4 %	3,4 %
Kvæfjord	1,6 %	0,5 %	0,3 %	0,0 %	0,0 %	0,5 %
Skånland	1,0 %	1,3 %	2,1 %	1,5 %	2,6 %	1,7 %
Ibestad	0,1 %	0,1 %	0,4 %	0,4 %	0,1 %	0,2 %
Gratangen	1,8 %	1,8 %	1,5 %	0,5 %	0,5 %	1,2 %
Lavangen	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Bardu	1,6 %	1,8 %	2,8 %	2,5 %	2,3 %	2,2 %
Salangen	1,4 %	2,8 %	2,5 %	1,4 %	1,0 %	1,8 %
Målselv	2,0 %	1,0 %	0,8 %	0,3 %	0,1 %	0,8 %
Sørreisa	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Dyrøy	1,1 %	0,8 %	0,6 %	1,4 %	0,9 %	1,0 %
Tranøy	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	1,0 %	0,2 %
Torsken			0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Berg	0,0 %	0,0 %	0,2 %	0,2 %	0,8 %	0,3 %
Lenvik	0,0 %	0,0 %	1,8 %	0,4 %	1,4 %	0,8 %
Balsfjord	0,4 %	0,4 %	0,3 %	0,3 %	1,6 %	0,6 %
Karlsøy	0,1 %	0,7 %	0,4 %	0,2 %	0,0 %	0,3 %
Lyngen	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,5 %	0,9 %	0,3 %
Omasvuotna Storfjord						
Omasvuonon	0,1 %	1,5 %	1,5 %	1,1 %	2,1 %	1,3 %
Gáivuotna Kåfjord	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Skjervøy	0,4 %	0,0 %	0,0 %	1,0 %	0,9 %	0,5 %
Nordreisa	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %
Kvænangen	0,3 %	0,3 %	0,2 %	0,0 %	0,0 %	0,2 %
Troms	0,8 %	0,7 %	1,2 %	1,0 %	1,2 %	1,0 %
Troms u/ Tromsø	0,9 %	0,8 %	1,4 %	1,4 %	1,8 %	1,3 %
Landet u/ Oslo	7,2 %	6,5 %	6,2 %	6,6 %	6,4 %	6,5 %

Tabell 14: Ubundne investeringsfond i % av brutto driftsinntekter, 2011-2015

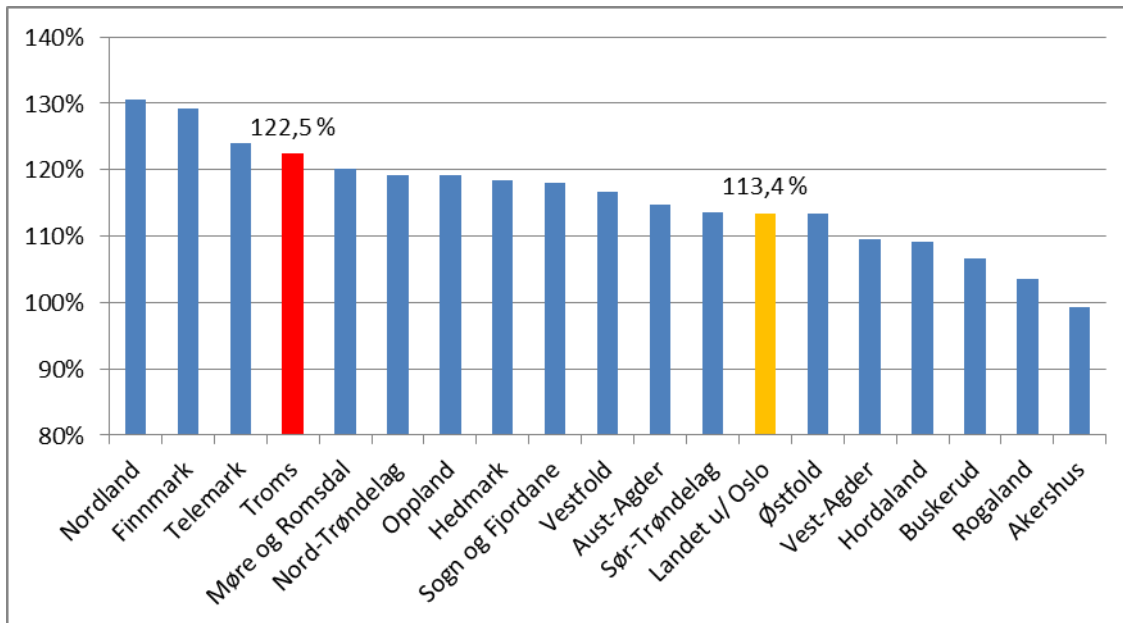
Tabell 14 viser at få kommuner i Troms har hatt midler stående på ubundne investeringsfond de siste fem årene. Harstad (3,4 %), Bardu (2,2 %) og Salangen (1,8 %) har størst ubundne investeringsfond i Troms i gjennomsnitt siste 5-årsperiode.

Pr. 2015 har kommunene Harstad (5,4 %), Skånland (2,6 %) og Bardu (2,3 %) mest midler på ubundne investeringsfond av kommunene i Troms. 8 kommuner økte fondsmidlene fra 2014 til 2015, mens det var nedgang for 7 kommuner. Balsfjord kommune hadde størst økning med 1,3 prosentpoeng, mens Dyrøy kommune hadde størst nedgang med 0,5 prosentpoeng.

1.9.PENSJONSKOSTNADER

Pensjonsforpliktelser

Pensjonsforpliktelser er løfte om fremtidige pensjonsutbetalinger til sine ansatte, og kan sees som en del av kommunens langsiktige gjeld. Pensjonsforpliktelsene motsvares av kommunenes pensjonsmidler, som er plassert i fond (livselskaper og andre pensjonsinnretninger).

Figur 11: Gjennomsnittlig pensjonsforpliktelser i % av brutto driftsinntekter 2011-2015, lands- og fylkesnivå

Figuren viser at kommunene i Troms (122,5 %) har høyere pensjonsforpliktelser enn landsgjennomsnittet (113,4 %). Troms er det fylket med som har fjerde største pensjonsforpliktelser i landet.

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt 2011-2015
Tromsø	89,4 %	94,6 %	100,0 %	107,5 %	107,9 %	100,3 %
Harstad	119,6 %	122,2 %	128,1 %	143,1 %	137,0 %	130,6 %
Kvæfjord	196,7 %	205,9 %	218,4 %	226,9 %	228,5 %	215,8 %
Skånland	120,5 %	128,8 %	136,6 %	137,4 %	136,8 %	132,2 %
Ibestad	135,1 %	131,4 %	138,4 %	152,5 %	156,6 %	143,1 %
Gratangen	136,9 %	146,6 %	153,6 %	156,9 %	151,7 %	149,4 %
Lavangen	118,8 %	120,9 %	131,3 %	136,6 %	125,3 %	126,7 %
Bardu	110,3 %	123,9 %	136,3 %	141,4 %	141,6 %	131,1 %
Salangen	116,8 %	118,5 %	120,7 %	116,3 %	115,7 %	117,6 %
Målselv	110,3 %	114,5 %	120,8 %	133,7 %	130,1 %	122,3 %
Sørreisa	130,9 %	129,8 %	138,4 %	142,3 %	140,4 %	136,7 %
Dyrøy	132,9 %	140,9 %	148,4 %	161,8 %	160,6 %	149,2 %
Tranøy	123,2 %	123,2 %	131,2 %	135,4 %	135,5 %	128,9 %
Torsken			156,4 %	167,9 %	149,1 %	157,6 %
Berg	122,1 %	125,3 %	120,8 %	132,1 %	145,0 %	129,4 %
Lenvik	115,1 %	115,7 %	117,4 %	126,4 %	123,7 %	119,9 %
Balsfjord	127,7 %	131,9 %	138,2 %	143,7 %	143,2 %	137,3 %
Karlsøy	127,3 %	130,7 %	135,4 %	144,3 %	147,7 %	137,4 %
Lyngen	113,8 %	127,6 %	134,9 %	139,2 %	142,6 %	132,0 %
Omasvuotna Storfjord						
Omasvuonon	104,8 %	116,2 %	125,4 %	127,2 %	122,6 %	119,4 %
Gáivuotna Kåfjord	135,4 %	143,6 %	150,1 %	159,8 %	151,9 %	148,5 %
Skjervøy	128,9 %	135,0 %	145,8 %	150,9 %	150,7 %	142,7 %
Nordreisa	144,4 %	143,5 %	143,7 %	151,9 %	153,1 %	147,5 %
Kvænangen	128,0 %	114,4 %	138,2 %	142,4 %	147,9 %	133,9 %
Troms	112,0 %	116,6 %	122,2 %	130,5 %	129,1 %	122,5 %
Troms u/ Tromsø	125,7 %	129,7 %	135,6 %	144,3 %	141,9 %	135,8 %
Landet u/ Oslo	106,6 %	108,9 %	114,2 %	118,9 %	117,1 %	113,4 %

Tabell 15: Pensjonsforpliktelser i % av brutto driftsinntekter, 2011-2015

Det har vært en betydelig økning i pensjonsforpliktelser i perioden 2011-2015 både for Troms og for landet. Siste år har det imidlertid vært en svak reduksjon i pensjonsforpliktelsene både for Troms og for landet. Pensjonsforpliktelsene i Troms og Troms u/Tromsø har i hele perioden vært høyere enn for landet u/Oslo, og slik er det fortsatt. I Troms var nivået i 2015 129,1 % og for Troms u/Tromsø 141,9 % mot landet u/Oslo på 117,1%.

Det var reduksjon i pensjonsforpliktelsene fra 2014 til 2015 for 15 kommuner i Troms, og økning i 9 kommuner. Berg kommune (13,9 prosentpoeng) hadde størst økning, mens Torsken (18,8 prosentpoeng) og Lavangen (11,3 prosentpoeng) hadde størst reduksjon.

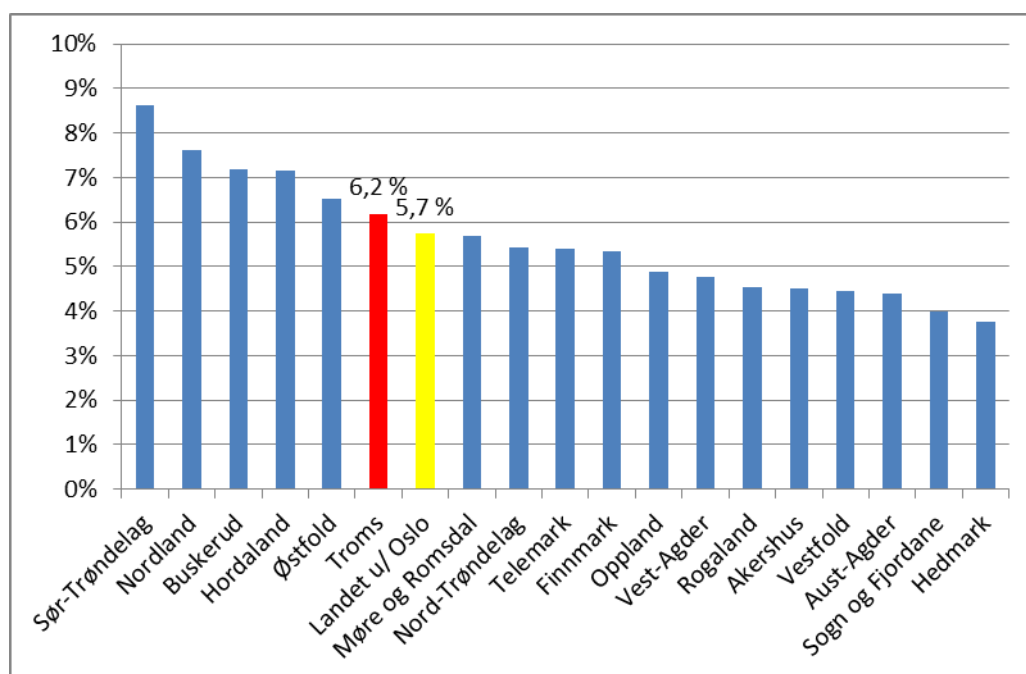
Kvæfjord kommune har desidert størst pensjonsforpliktelser med 228,5 % pr. 2015 fulgt av kommunene Dyrøy (160,6 %), Ibestad (156,6 %) og Nordreisa (153,1 %). Tromsø kommune har lavest pensjonsforpliktelser av kommunene i Troms pr. 2015 med 107,9 %.

Premieavvik pensjon

Fra regnskapsåret 2002 ble prinsippet for føring av pensjonsutgifter i kommuneregnskapet endret. Dette medførte at betalt pensjonspremie skal korrigeres for premieavvik som er differansen mellom årets premie og beregnet pensjonskostnad. Dersom kommunen betaler inn mer i pensjonspremie enn hva den årlige pensjonskostnaden er beregnet til å være av pensjonsselskapet (basert på forutsetninger som fastsettes av Kommunal- og moderniseringsdepartementet), skal differansen –

premieavviket – føres som inntekt (kredit) i driftsregnskapet og som kortsiktig fordring (debet) i balanseregnskapet. I motsatt tilfelle blir det en utgiftsføring (debet) i driftsregnskapet og føring på kortsiktig gjeld (kredit) i balanseregnskapet. Dersom kommunene over tid har betalt en pensjonspremie som er høyere enn den beregnede pensjonskostnaden, vil de altså bygge opp et positivt premieavvik i balansen som skal dekkes inn i driftsregnskapet. Kommunene kan selv velge om dette skal korrigeres i påfølgende års regnskap, eller om det skal amortiseres over 15/10/7 år.

Pensjonspremien (regningen) er betalt, men belastes altså ikke driftsregnskapet i sin helhet det enkelte år. Kommuner med høyere betalt premie enn beregnet pensjonskostnad får en inntekt i driftsregnskapet som ikke er «reell» i den forstand at de allerede har brukt disse pengene. Inntekten medfører ingen innbetaling av midler. Dette er kun en teknisk føring som følger av reglene om regnskapsføring av pensjon. For mange kommuner representerer dette en likviditetsmessig utfordring. Denne praksisen har den effekten at netto driftsresultat har blitt holdt kunstig høyt oppe fordi det har vært positivt premieavvik i alle år, med unntak av 2013 og nå i 2015 hvor effekten blir motsatt, dvs. at det negative premieavviket fører til lavere nettodriftsresultater.

Figur 12: Akkumulert premieavvik pr. 2015, lands- og fylkesgjennomsnitt

Kommunene i Troms har pr. 2015 et akkumulert premieavvik på 6,2 % av brutto driftsinntekter, som er noe over landsgjennomsnittet på 5,7 %. 5 fylker har i gjennomsnitt høyere premieavvik enn Troms. Sør-Trøndelag har høyest premieavvik pr. 2015 med 8,6 %, mens Hedmark har lavest premieavvik med 3,8 %.

	2011	2012	2013	2014	2015
Tromsø	1,8 %	6,0 %	5,2 %	5,0 %	5,7 %
Harstad	7,9 %	8,5 %	8,7 %	7,5 %	7,5 %
Kvæfjord	8,5 %	12,0 %	12,2 %	16,0 %	13,2 %
Skånland	4,1 %	6,6 %	5,8 %	8,2 %	6,4 %
Ibestad	-0,2 %	-0,3 %	1,6 %	3,9 %	3,0 %
Gratangen	-1,5 %	1,5 %	1,4 %	9,8 %	7,8 %
Lavangen	3,1 %	5,2 %	5,4 %	6,7 %	5,2 %
Bardu	3,8 %	5,7 %	5,0 %	6,5 %	5,3 %
Salangen	3,5 %	5,3 %	4,8 %	6,6 %	5,0 %
Målselv	4,0 %	5,3 %	6,4 %	7,6 %	6,7 %
Sørreisa	6,8 %	7,6 %	8,1 %	9,9 %	7,6 %
Dyrøy	6,5 %	9,3 %	8,9 %	11,5 %	9,8 %
Tranøy	5,2 %	7,3 %	6,7 %	9,1 %	7,4 %
Torsken			9,1 %	12,6 %	9,9 %
Berg	3,2 %	1,8 %	1,1 %	4,2 %	1,9 %
Lenvik	7,5 %	6,6 %	6,3 %	6,2 %	5,8 %
Balsfjord	4,3 %	6,5 %	6,1 %	8,0 %	6,7 %
Karlsøy	4,7 %	6,8 %	6,6 %	8,9 %	7,2 %
Lyngen	8,7 %	10,6 %	11,8 %	11,1 %	10,4 %
Omasvuotna Storfjord					
Omasvuonon	4,1 %	4,1 %	4,8 %	3,5 %	1,5 %
Gáivuotna Kåfjord	3,5 %	5,8 %	5,3 %	6,7 %	5,1 %
Skjervøy	3,6 %	5,6 %	5,5 %	7,3 %	5,8 %
Nordreisa	-3,4 %	7,4 %	6,3 %	8,2 %	6,1 %
Kvænangen	2,7 %	3,6 %	4,5 %	6,7 %	5,4 %
Troms	3,9 %	6,5 %	6,3 %	6,8 %	6,2 %
Troms u/ Tromsø	5,2 %	6,9 %	7,0 %	7,9 %	6,8 %
Landet u/ Oslo	5,3 %	6,8 %	6,0 %	7,0 %	5,7 %

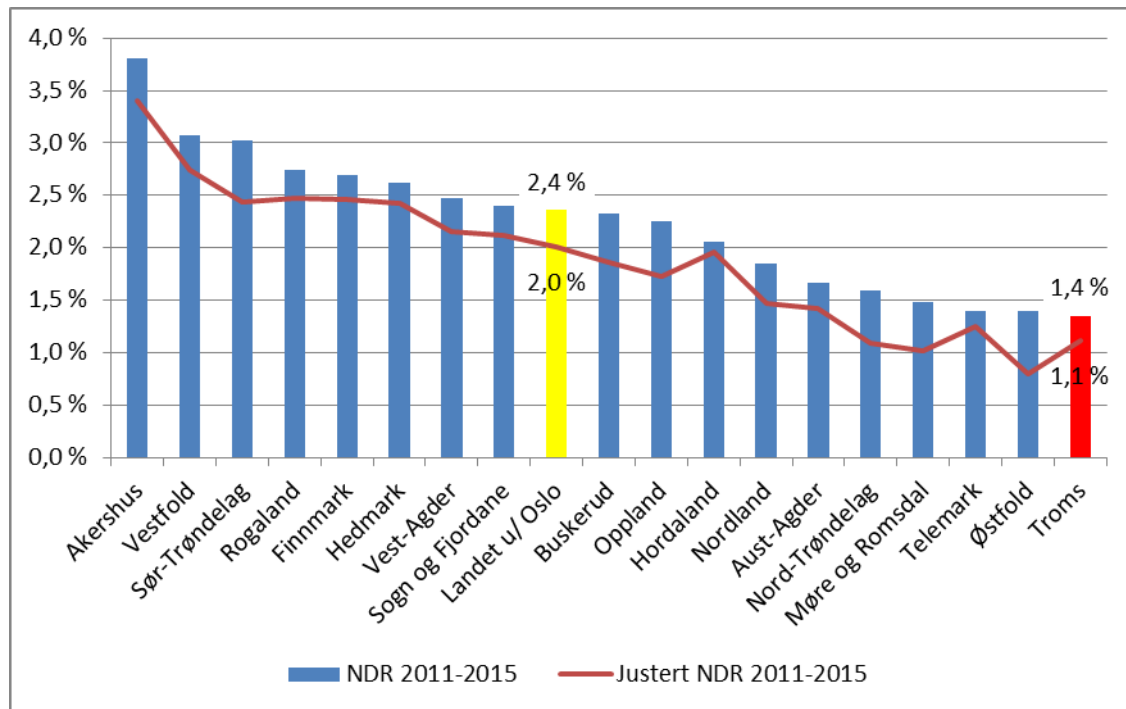
Tabell 16: Premieavvik i % av brutto driftsinntekter, 2011-2015

Vi ser at det akkumulerte premieavviket har vokst betydelig i perioden 2011-2014 både for Troms og for landet u/Oslo, men at det har sunket siste år. Premieavviket i Troms er på et høyere nivå enn landsgjennomsnittet (6,2 % mot 5,7 %).

I 2015 er det kommunene Kvæfjord (13,2 %), Lyngen (10,4 %), Torsken (9,9 %) og Dyrøy (9,8 %) som har størst premieavvik av kommunene i Troms. Totalt har 15 kommuner i Troms høyere premieavvik enn landsgjennomsnittet i 2015. Kommunene Storfjord, Berg og Ibestad har lavest premieavvik av kommunene i Troms i 2015.

Netto driftsresultat justert for premieavvik

Det kan være hensiktsmessig å vise netto driftsresultat der en justerer for inntekter eller utgifter som kommunen fører i regnskapet som følge av årets premieavvik.

Figur 13: Netto driftsresultat med og uten premieavvik, gjennomsnitt 2011-2015 på lands- og fylkesnivå

Kommunene i Troms har i perioden 2011-2015 hatt et gjennomsnittlig netto driftsresultat på 1,4 %. Dersom en ser bort fra premieavviket reduseres netto driftsresultat med 0,3 prosentpoeng til 1,1 %.

Landet u/Oslo har i perioden 2011-2015 hatt et gjennomsnittlig netto driftsresultat på 2,4 %. Dersom en ser bort fra premieavviket reduseres netto driftsresultat med 0,4 prosentpoeng til 2,0 %.

Av fylkene i landet har Troms hatt lavest gjennomsnittlig netto driftsresultat siste 5-årsperiode og nest lavest når en justerer for premieavvik, kun slått av Østfold.

	2011		2012		2013		2014		2015	
	NDR	Justert NDR	NDR	Justert NDR	NDR	Justert NDR	NDR	Justert NDR	NDR	Justert NDR
Tromsø	2,9 %	4,0 %	1,6 %	1,2 %	0,7 %	1,1 %	-1,4 %	-1,5 %	0,5 %	0,2 %
Harstad	-3,6 %	-3,8 %	2,9 %	1,7 %	4,0 %	3,2 %	1,2 %	2,2 %	2,1 %	2,0 %
Kvæfjord	0,8 %	0,0 %	-1,1 %	-4,8 %	-0,4 %	-1,2 %	0,3 %	-3,7 %	3,4 %	5,6 %
Skånland	2,6 %	2,3 %	3,2 %	0,7 %	-1,0 %	-0,3 %	-0,5 %	-3,1 %	1,0 %	2,3 %
Ibestad	-1,0 %	3,1 %	5,2 %	5,3 %	4,0 %	2,0 %	-2,1 %	-4,3 %	-1,0 %	-0,3 %
Gratangen	3,3 %	4,1 %	0,5 %	-2,8 %	1,2 %	1,3 %	1,7 %	-1,0 %	2,4 %	4,0 %
Lavangen	6,5 %	6,6 %	8,0 %	5,7 %	4,2 %	4,1 %	2,8 %	1,2 %	7,6 %	8,4 %
Bardu	1,7 %	1,7 %	4,4 %	2,5 %	1,0 %	1,6 %	0,7 %	-1,1 %	-0,1 %	0,9 %
Salangen	-1,1 %	-1,3 %	2,2 %	0,3 %	3,9 %	4,1 %	1,5 %	-0,1 %	2,3 %	3,6 %
Målselv	0,3 %	-0,7 %	2,4 %	1,2 %	0,3 %	-0,1 %	2,1 %	0,3 %	2,6 %	3,2 %
Sørreisa	3,1 %	2,6 %	3,4 %	2,6 %	2,0 %	1,2 %	-1,8 %	-3,7 %	1,5 %	1,1 %
Dyrøy	6,3 %	5,7 %	3,5 %	0,4 %	2,4 %	2,4 %	1,6 %	-0,7 %	2,8 %	4,3 %
Tranøy	2,4 %	1,8 %	-0,4 %	-2,9 %	0,7 %	1,0 %	3,2 %	0,8 %	1,6 %	2,6 %
Torsken					4,0 %	3,4 %	2,1 %	-1,1 %	-1,3 %	0,2 %
Berg	5,7 %	5,0 %	2,8 %	4,2 %	7,6 %	8,2 %	2,9 %	-0,2 %	-1,3 %	0,7 %
Lenvik	-2,1 %	-2,0 %	2,2 %	2,5 %	0,0 %	0,0 %	1,4 %	1,3 %	1,3 %	1,3 %
Balsfjord	4,6 %	5,2 %	1,8 %	-0,5 %	0,9 %	1,0 %	2,9 %	0,9 %	1,4 %	2,3 %
Karlsøy	-0,4 %	-0,1 %	2,4 %	0,0 %	2,8 %	2,8 %	0,9 %	-1,4 %	2,9 %	4,3 %
Lyngen	8,4 %	8,2 %	2,3 %	0,4 %	1,6 %	0,0 %	1,1 %	1,3 %	2,4 %	3,0 %
Storfjord	-1,3 %	-1,6 %	-1,4 %	-1,5 %	2,2 %	1,4 %	5,0 %	6,1 %	5,7 %	7,6 %
Gáivuotna Kåfjord	1,0 %	1,3 %	2,3 %	0,2 %	2,6 %	2,8 %	1,7 %	0,3 %	3,9 %	5,1 %
Skjervøy	0,3 %	0,0 %	1,6 %	-0,6 %	3,5 %	3,5 %	0,1 %	-1,8 %	3,6 %	4,6 %
Nordreisa	2,2 %	3,2 %	3,1 %	0,1 %	4,2 %	4,9 %	-0,3 %	-2,2 %	-0,5 %	1,4 %
Kvænangen	4,4 %	4,9 %	21,9 %	20,5 %	4,2 %	3,7 %	-6,1 %	-8,4 %	-2,4 %	-1,1 %
Troms	1,4 %	1,6 %	2,4 %	1,2 %	1,7 %	1,6 %	0,1 %	-0,5 %	1,3 %	1,7 %
Troms u/ Tromsø	0,4 %	0,2 %	2,8 %	1,3 %	2,2 %	1,9 %	1,1 %	0,0 %	1,9 %	2,6 %
Landet u/ Oslo	2,1 %	1,9 %	2,9 %	1,4 %	2,7 %	2,8 %	1,2 %	0,1 %	2,9 %	3,7 %

Tabell 17: Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter med (NDR) og uten premieavvik (justert NDR), 2011-2015

Tabellen viser at det negative premieavvik i 2015 har bidratt til å redusere driftsresultatene i 2015. Dette ser vi ved at de justerte netto driftsresultater (dvs. uten premieavvik) er høyere enn det ordinære resultatet. Kun ett år tidligere siden innføringen av ordningen har dette vært tilfelle, det var i 2013.

Det justerte netto driftsresultatet for Troms i 2015 er 0,4 prosentpoeng høyere enn det ordinære netto driftsresultatet. I 2014 var justert netto driftsresultat -0,5 %, dvs. 0,6 prosentpoeng svakere enn det ordinære resultatet.

For landet u/ Oslo er det justerte netto driftsresultatet på 3,7 % i 2015, dette var 0,8 prosentpoeng høyere enn det ordinære resultatet. I 2014 var justert netto driftsresultat 1,1 prosentpoeng lavere enn det ordinære netto driftsresultatet.

1.10. SYKEFRAVÆR

	Sykefravær 2012	Sykefravær 2013	Sykefravær 2014	Sykefravær 2015
Tromsø	9,60 %	9,20 %	10,20 %	9,0 %
Harstad	10,10 %	10,10 %	10,60 %	9,9 %
Kvæfjord	10,10 %	9,70 %	10,90 %	10,7 %
Skånland	12,30 %	12,30 %	12,00 %	10,7 %
Ibestad	11,50 %	10,80 %	11,90 %	8,1 %
Gratangen	10,80 %	8,80 %	8,60 %	7,4 %
Lavangen	10,30 %	9,60 %	8,10 %	9,5 %
Bardu	9,70 %	9,50 %	6,70 %	7,7 %
Salangen	9,30 %	8,00 %	9,50 %	8,0 %
Målselv	10,44 %	8,98 %	9,68 %	9,8 %
Sørreisa	6,65 %	8,51 %	9,01 %	8,8 %
Dyrøy	10,70 %	11,30 %	12,50 %	9,2 %
Tranøy	7,63 %	7,91 %	7,57 %	7,9 %
Torsken	9,73 %	9,80 %	5,90 %	10,6 %
Berg	12,45 %	12,97 %	10,55 %	10,7 %
Lenvik	10,20 %	9,70 %	9,20 %	8,6 %
Balsfjord	9,10 %	8,00 %	9,81 %	10,5 %
Karlsøy	10,96 %	10,86 %	11,59 %	11,5 %
Lyngen	10,10 %	8,30 %	10,20 %	10,3 %
Storfjord	11,88 %	8,90 %	9,76 %	9,0 %
Gáivuotna Kåfjord	10,06 %	10,07 %	7,90 %	8,3 %
Skjervøy	10,28 %	11,58 %	12,41 %	11,7 %
Nordreisa	10,70 %	9,80 %	10,56 %	9,6 %
Kvænangen	10,60 %	10,60 %	11,20 %	9,3 %

Tabell 18: Sykefravær i kommunene i Troms, 2012-2015, i prosent.

Tabellen viser at 7 kommuner i Troms hadde et sykefravær på over 10 % i 2015. Skjervøy kommune hadde det høyeste sykefraværet i 2015 med 11,7 %, mens Gratangen kommune hadde lavest sykefravær med 7,4 %.

2. DEMOGRAFISK UTVIKLING

2.1. Historisk befolkningsutvikling

	Folketall pr. 01.07.2016	Absolutt endring siste 12 mnd.	Prosentvis endring siste 12 mnd.	Absolutt endring siste fem år (fra 01.07.2011 - 01.07.2016	Prosentvis endring fra 01.07.2011- 01.07.2016
Tromsø	73 924	887	1,2 %	5 350	7,8 %
Harstad	24 741	49	0,2 %	-198	-0,8 %
Kvæfjord	3 024	11	0,4 %	6	0,2 %
Skånland	3 064	81	2,7 %	132	4,5 %
Ibestad	1 400	-17	-1,2 %	-13	-0,9 %
Gratangen	1 143	11	1,0 %	23	2,1 %
Lavangen	1 068	36	3,5 %	56	5,5 %
Bardu	4 021	17	0,4 %	115	2,9 %
Salangen	2 241	-8	-0,4 %	45	2,0 %
Målselv	6 749	57	0,9 %	184	2,8 %
Sørreisa	3 462	3	0,1 %	95	2,8 %
Dyrøy	1 154	2	0,2 %	-52	-4,3 %
Tranøy	1 524	-25	-1,6 %	-9	-0,6 %
Torsken	903	12	1,3 %	-4	-0,4 %
Berg	898	3	0,3 %	-10	-1,1 %
Lenvik	11 629	23	0,2 %	281	2,5 %
Balsfjord	5 693	-20	-0,4 %	176	3,2 %
Karlsøy	2 272	5	0,2 %	-73	-3,1 %
Lyngen	2 900	-7	-0,2 %	-158	-5,2 %
Storfjord	1 877	-8	-0,4 %	-33	-1,7 %
Gáivuotna Kåfjord	2 140	-46	-2,1 %	-61	-2,8 %
Skjervøy	2 916	13	0,4 %	26	0,9 %
Nordreisa	4 882	-20	-0,4 %	101	2,1 %
Kvænangen	1 231	-3	-0,2 %	-57	-4,4 %
Troms	164 856	1 056	0,6 %	5 922	3,7 %
Troms u/ Tromsø	90 932	169	0,2 %	572	0,6 %
Hele landet	5 236 826	47 391	0,9 %	283 844	5,7 %

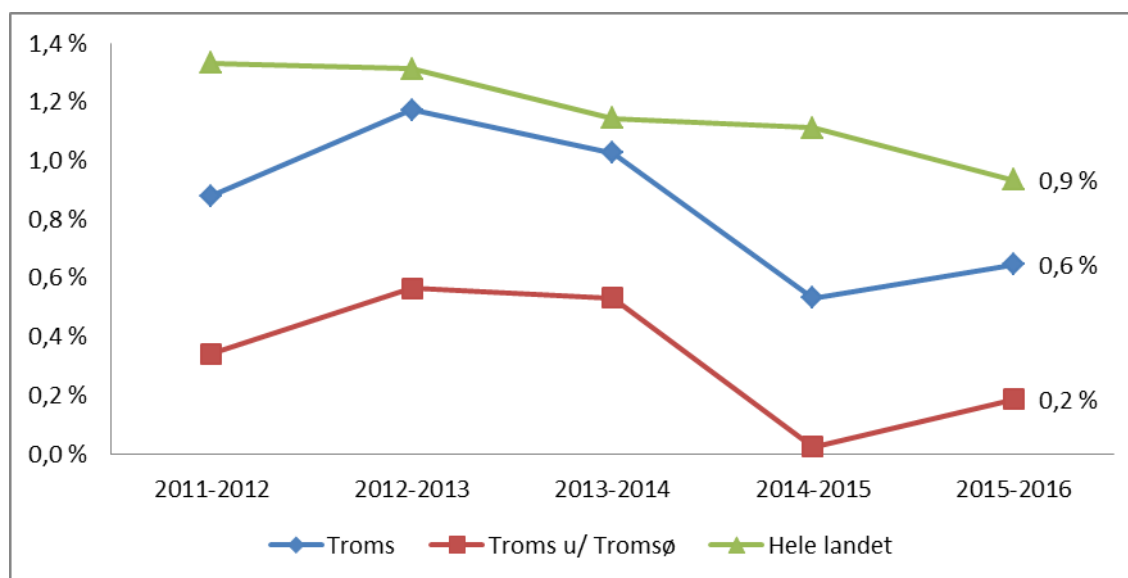
Tabell 19: Utvikling i folketallet i kommunene i Troms og landet, siste år og siste 5 år.

De siste 12 månedene har befolkningsveksten i Troms på 0,6 %, dette er noe lavere enn landsgjennomsnittet på 0,9 %. For Troms u/ Tromsø har folketallet økt med 0,2 %.

15 kommuner i Troms har hatt befolkningsøkning de siste 12 månedene. 5 kommuner (Lavangen, Skånland, Torsken, Tromsø og Gratangen) har hatt høyere prosentvis vekst enn landsgjennomsnittet det siste året. Lavangen kommune har hatt størst befolkningsvekst i Troms med 3,5 %. Kåfjord (-2,1 %) og Tranøy (-1,6 %) har hatt størst nedgang i folketallet det siste året.

Siden 2. kvartal 2011 har det vært en befolkningsvekst i Troms på 3,7 %, og 0,6 % for Troms u/ Tromsø. På landsbasis har det i samme periode vært en befolkningsvekst på 5,7 %.

14 kommuner i Troms har hatt befolkningsvekst fra 2. kvartal 2011 og frem til i dag. Bare Tromsø kommune (+7,8 %) av kommunene i Troms har hatt høyere befolkningsvekst enn landsgjennomsnittet i den aktuelle perioden. Lyngen, Kvænangen og Dyrøy kommuner har hatt størst nedgang folketallet siden 2011, med hhv. -5,2 %, -4,4 % og -4,3 %.

Figur 14: Årlig befolkningsendring i %, Troms og landet

Vi ser av figuren over at veksten i landet har vært avtakende i hele perioden fra 2. kvartal 2011 til 2. kvartal 2016. Veksten i Troms var på linje med landet i 2012/2013, men har siden avtatt raskere enn landet. Veksten i Troms har imidlertid hatt en svak oppgang siste år. Veksten i Troms u/Tromsø har vært avtakende de siste årene, og var nede på 0 % i 2014/2015. Veksten siste år har imidlertid vært 0,2 %.

2.2.Nye befolkningsframskrivinger 2016-2040

De langsiktige trendene for befolkningsutviklingen er grunnleggende faktorer som kommunene må ta hensyn til i planlegging og dimensjonering av tjenestetilbudet og prioritering av midler mellom de ulike sektorene.

SSB publiserte 21. juni 2016 nye befolkningsprognoser. Prognoser utarbeides hvert annet år, og de siste prognosene tar utgangspunkt i innbyggertallet i kommunene pr. 1. januar 2016.

SSB lager flere ulike alternativer for befolkningsutviklingen i Norge framover. Hovedalternativet MMMM viser hvordan utviklingen blir når vi legger til grunn middels utvikling i både fruktbarhet, levealder, innenlandske flyttinger og innvandring.

I framskrivingene av befolkningen på fylkes- og kommunenivå forutsetter SSB at de siste ti års regionale mønstre for fruktbarhet, flytting og dødelighet, vil fortsette. Det er ikke tatt hensyn til planer for nedleggelse eller oppstart av nye arbeidsplasser, framtidig veiutbygging, boligbygging etc.

Generelt er det viktig å understreke at SSBs framskrivinger angir en forventet utviklingsbane, og at det er usikkerhet knyttet til disse framskrivingene, spesielt når det gjelder de nasjonale anslagene for innvandring.

	Folketall pr. 1.1.2016	Folketallet i 2020 iht. prognose	Prosentvis endring fra 2016 til 2020	Folketallet 2040 iht. prognose	Prosentvis endring fra 2016 til 2040
Tromsø	73 480	75 992	3,4 %	83 728	13,9 %
Harstad	24 695	25 276	2,4 %	27 524	11,5 %
Kvæfjord	3 029	3 038	0,3 %	3 167	4,6 %
Skånland	3 041	3 074	1,1 %	3 150	3,6 %
Ibestad	1 403	1 351	-3,7 %	1 108	-21,0 %
Gratangen	1 137	1 107	-2,6 %	986	-13,3 %
Lavangen	1 051	1 068	1,6 %	1 060	0,9 %
Bardu	4 019	4 169	3,7 %	4 659	15,9 %
Salangen	2 230	2 244	0,6 %	2 244	0,6 %
Målselv	6 741	6 935	2,9 %	7 606	12,8 %
Sørreisa	3 452	3 591	4,0 %	3 941	14,2 %
Dyrøy	1 158	1 132	-2,2 %	979	-15,5 %
Tranøy	1 543	1 554	0,7 %	1 485	-3,8 %
Torsken	913	916	0,3 %	835	-8,5 %
Berg	915	930	1,6 %	854	-6,7 %
Lenvik	11 618	12 123	4,3 %	13 413	15,5 %
Balsfjord	5 701	5 778	1,4 %	6 632	16,3 %
Karlsøy	2 282	2 237	-2,0 %	2 190	-4,0 %
Lyngen	2 861	2 757	-3,6 %	2 608	-8,8 %
Storfjord	1 865	1 845	-1,1 %	1 860	-0,3 %
Gáivuotna Kåfjord	2 150	2 137	-0,6 %	1 979	-8,0 %
Skjervøy	2 920	2 995	2,6 %	3 173	8,7 %
Nordreisa	4 895	5 086	3,9 %	5 638	15,2 %
Kvænangen	1 231	1 212	-1,5 %	1 102	-10,5 %
Troms	164 330	168 547	2,6 %	181 921	10,7 %
Troms u/ Tromsø	90 850	92 555	1,9 %	98 193	8,1 %
Hele landet	5 213 985	5 435 413	4,2 %	6 331 445	21,4 %

Tabell 15 Framskrivning av folketallet til 2020 og 2040

Tabellen viser at befolkningsveksten i Troms anslås til å ligge på 2,6 % til 2020 og på 10,7 % til 2040, dette er omtrent halvparten av det nivået som anslås på landsbasis fram til 2020 og 2040, henholdsvis 4,2 % og 21,4 %.

Det er i denne sammenheng viktig å merke seg at både befolkningsutvikling og befolkningssammensetning er avgjørende for størrelsen på fremtidig rammetilskudd.

Bergen 300 000 og Trondheim 200 000 innbyggere i løpet av de neste ti årene. Det forventes også en kraftig vekst i mange av kommunene som ligger i nærheten av storbyene.

Andre kommuner får nedgang i folketallet. Disse kommunene ligger stort sett i den nordlige halvparten av landet, og mange av dem ligger usentralt til.

I befolkningsframskrivningenes hovedalternativ bor det stadig flere innvandrere i Norge framover. Tallet på innvandrere dobles fra 700 000 i dag til 1,4 millioner i midten av 2040-årene, og øker videre til 1,7 millioner i 2060. Framskrivningene av innvandringen til Norge er svært usikre, og derfor er det også usikkert hvor mange innvandrere som vil bo i Norge framover.

Antallet eldre vil stige betydelig i årene framover. I hovedalternativet er hver femte person 70 år eller eldre i 2060. Til sammenligning er bare hver niende person fylt 70 år i dag.

Aldringen blir mye sterkere i distriktene enn i byene. Vi forventer at bare 12 prosent av Oslos befolkning vil være 70 år eller mer i 2040, mens denne andelen blir over 30 prosent i enkelte distriktskommuner, ifølge hovedalternativet.

2.4.Hvor mye er prognosene oppjustert/nedjustert siden forrige framskrivning i 2014?

Ved nye framskrivinger vil det alltid bli justeringer, avhengig av hvordan utviklingen har vært de to siste årene som tas inn i modellen (denne gang 2014 og 2015). I følge SSB har særlig det at folketallsveksten i 2015 ble lavere enn anslått i 2014-framskrivningen hatt betydning for framskrivningene.

Det som er spesielt ved denne framskrivningen i 2016 er at det er gjort forbedringer i SSBs framskrivningsmodeller. Ved at de nye modellene baseres på utviklingen de siste ti årene, mot fem år tidligere, får en i større grad tatt hensyn til ulike konjunkturperioder i Norge og tallene blir mer robuste. Ulempen med en lengre tidsperiode er at vi i mindre grad fanger opp eventuelle nye trender, men dette tas til en viss grad hensyn til ved at den nyeste perioden tillegges mer vekt.

I den nye modellen forutsettes noe lavere barnetall, litt høyere levealder for menn og en høyere langsiktig innvandring (men med et ekstra kortsiktig tillegg på innvandringen knyttet til asylsituasjonen i Norge og Europa).

For landet samlet viser det nye hovedalternativet et høyere folketall enn ved forrige framskrivning på lang sikt (forutsettes høyere innvandring og økt levealder) men noe lavere på kort sikt (lavere innvandring og lavere fruktbarhet).

Ovennevnte endringer i modell og forutsetninger gjør at det blir til dels store utslag i framskrivningene for enkeltkommuner i Troms, f. eks. for Ibestad, Storfjord og Kvæfjord som har fått framskrevet et betydelige lavere folketall enn i 2014, og på andre siden Lavangen og Bardu som har fått framskrevet et betydelig høyere folketall.

Noe av forklaringen her er altså knyttet til at kommunene i de nye framskrivningene får tatt med reduksjon eller vekst lengre bakover i tid (10 år), mot tidligere 5 år. Det er også slik at utviklingen i de siste årene vektet høyest i modellen.

3. DEN ØKONOMISKE SITUASJONEN I DEN ENKELTE KOMMUNE I TROMS

Her gis det en kort omtale av den økonomiske situasjonen og utviklingen de siste årene i den enkelte kommune i Troms.

Pr i dag er det 3 kommuner i ROBES⁵ fra Troms:

- Torsken kommune (innmeldt i 2000)
- Nordreisa kommune (innmeldt i 2004)
- Kvæfjord kommune (innmeldt i 2015)

Storfjord og Lenvik er meldt ut i juli 2016.

På landsbasis er det pr. utgangen av juli 2016, 48 kommuner som er oppført i ROBES.

1902 Tromsø kommune

Tromsø kommune har snudd den negative resultattrenden kommunen har hatt de siste årene, og i 2015 ble netto driftsresultat positivt med 0,5 %, opp fra -1,4 % i 2014.

De siste 5 årene har kommunens netto driftsresultat i gjennomsnitt vært på 0,8 %, som alt i alt er et for lavt nivå. Tromsø kommune bør ha fokus på konkrete og langsiktige tiltak for å styrke driftsbalansen. Videre må det være fokus på økonomistyring i hele kommuneorganisasjonen.

I gjeldende økonomiplan er det planlagt relativt svake netto driftsresultat på mellom - 0,3 % og - 0,7 %. Det økonomiske opplegget for 2016 og kommende år vil kreve ytterligere omstilling av driften.

Kommunens lånegjeld er på et svært høyt nivå (105,4 % av brutto driftsinntekter pr. 2015), og gjør kommunen eksponert for eventuelle renteøkninger, selv om dette ikke synes nært forestående i dag. Kommunens renteeksponering kan anslås til 54 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. Dette betyr at en renteoppgang på 1 prosentpoeng isolert sett vil spise 0,54 prosent av driftsinntektene, eller om lag 28 mill. kr., før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger.

Lånegjelden vil øke betydelig i årene som kommer iht. økonomiplan 2016-2019 grunnet et ekspansivt investeringsprogram, med økte rente- og avdragsutgifter som konsekvens.

---

⁵ ROBES står for Register om betinget godkjenning og kontroll. Dette er et register over kommuner og fylkeskommuner som må ha godkjenning fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet for å kunne foreta gyldige vedtak om låneopptak eller langsiktige leieavtaler. Videre er vedtak om årsbudsjett gjenstand for lovlighetskontroll.

Kommunens økonomi må karakteriseres som sårbar for uforutsette forhold. Kommunens disposisjonsfond er pr. 2015 på kun 0,9 % av brutto driftsinntekter, som utgjør 45,6 mill. kr, som er et for lavt nivå for å kunne håndtere uforutsette utgifter som erfaringsmessig kommer i løpet av et budsjettår, eller uventet svikt i inntektene. Landsgjennomsnittet er på 6,7 %, så kommunen bør ha som mål å styrke disposisjonsfondet for å gjøre kommunen mindre sårbar for økt rentekostnad eller andre uforutsette økonomiske forhold.

1903 Harstad kommune

Etter driftsunderskuddet i 2011 på 52,5 mill. kr. har kommunen gjennomført flere driftsmessige omstillinger for å styrke driftsresultatene. I 2012 og 2013 endte netto driftsresultat på hhv. 2,9 % og 4 %, noe som gjorde kommunen i stand til å dekke inn 2011-underskuddet. I 2015 endte netto driftsresultat på 2,1 %. Gjennomsnittlig netto driftsresultat de siste fem år er 1,6 %, som alt i alt er et for lavt nivå. I økonomiplanen 2011-2015 har kommunen planlagt med netto driftsresultat på 0,8 % til 1,4 %, som er for svake resultater.

Disposisjonsfondet er pr. 2015 på 1,6 % av brutto driftsinntekter, som utgjør ca. 24 mill. kr. Landsgjennomsnittet er på 6,7 %, så kommunen bør ha som mål å styrke disposisjonsfondet ytterligere for å styrke driftsbalansen, og gjøre kommunen mindre sårbar for økt rentekostnad eller andre uforutsette økonomiske forhold.

Kommunen har gjennomført flere investeringer de siste årene, som for en stor del har blitt lånefinansiert. Harstad kommune har høy lånegjeld. I 2014 og 2015 har lånegjelden vært i overkant av 113 % av brutto driftsinntekter (landsgjennomsnittet er 81,7 %, mens gjennomsnittet i Troms er på 94,4 %). Kun 33 kommuner i Norge har mer lånegjeld enn Harstad kommune.

Den høye lånegjelden gjør kommunen sårbar for makroøkonomiske faktorer som kan føre til økt rente. Kommunens renteesponering kan anslås til 62 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. Dette betyr at en renteoppgang på 1 prosentpoeng isolert sett vil spise 0,62 prosent av driftsinntektene til kommunen, eller om lag 11,9 mill. kr., før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger. I henhold økonomiplan 2016 - 2019 vil lånegjelden fortsette å øke fram mot 2019. Kommunen har kun betalt minimumsavdrag av lånegjelden de siste årene, og også budsjettert med dette framover.

1911 Kvæfjord kommune

Kvæfjord kommune har de siste årene hatt en svært krevende økonomisk situasjon. Kommunen har i praksis vært uten disposisjonsfond de siste fire år. Kommunen fikk i 2012 et merforbruk på 3,5 mill. kr. som kommunestyret vedtok å dekke inn i sin helhet i 2014. I 2013 ble det et nytt merforbruk på 5,06 mill. kr. som kommunestyret vedtok å dekke inn i 2015. Kommunen klarte ikke å følge vedtatt plan for inndekning av underskudd. Som følge av dette ble kommunen meldt inn i ROBEK i august 2015.

Regnskapet for 2015 viser et godt regnskapsresultat. Kommunen har et regnskapsmessig mindreforbruk på 8,39 mill. kr. etter at det er dekket inn 2,18 mill. kr. av tidligere års underskudd. Dette betyr at det pr. utgangen av 2015 har kommunen totalt ca. 5,35 mill. kr igjen av tidligere års

underskudd. (Vi har ikke mottatt budsjetterte tall for netto driftsresultat iht. økonomiplan 2017-2019 fra kommunen).

For Kvæfjord kommune er det nødvendig å fortsette trenden fra 2015 med å gjennomføre konkrete tiltak, på inntekts- eller utgiftssiden slik at kommunen opparbeider seg økt handlingsrom.

En av kommunens største økonomiske utfordring er sterkt økende pensjonskostnader som følge av at kommunen som vertskommune etter ansvarsreformen innenfor psykisk helsevern har et meget stort aktivitetsomfang innenfor pleie og omsorg. Gjennomsnittlig pensjonsforpliktelse i % av brutto driftsinntekter er i Troms på 129,1 % pr. 2015, mens Kvæfjord kommune har 228,5 %. Økte pensjonskostnader er en generell utfordring for kommunene, men Kvæfjord kommune må sies å ha spesielt store utfordringer på dette området.

Kommunen har også det største premieavviket av kommunene i Troms, med 13,2 % av brutto driftsinntekter pr. 2015, dvs. over dobbelt så stort som landsgjennomsnittet (5,7 %). Dette gjør også at likviditeten er anstrengt, og kommunen er avhengig av fordyrende kassakreditt for å kunne innfri sine løpende forpliktelser. I 2016 er vedtatt kassakreditt på 75 mill. kr., noe som tilsier at kommunens likviditet er blant de mest anstrengte i fylket.

På den annen side har kommunen den laveste lånegjelden i fylket, med 36 % pr. 2015. Lånegjelden har dessuten gått noe ned de tre siste årene. Kommunens renteeksponering kan anslås til ca. 33 %. Dette betyr at en renteoppgang på 1 prosentpoeng isolert sett vil spise ca. 0,3 prosent av driftsinntektene til kommunen, eller om lag 1,2 mill. kr., før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger.

1913 Skånland kommune

Netto driftsresultat endte i 2015 på 1 % av brutto driftsinntekter. Dermed har Skånland kommune snudd den negative utviklingen fra 2013 og 2014. I årene 2011-2012 hadde kommunen tilfredsstillende økonomiske resultat. Iht. kommunens økonomiplan 2016-2019 er det planlagt med netto driftsresultat på mellom 0 og 0,5 %, dette er for lave resultater.

Skånland kommune har ikke midler av betydning på disposisjonsfondet pr. 2015 (0,1 %). Landsgjennomsnittet er på 6,7 %, kommunen bør ha som mål å styrke disposisjonsfondet og gjøre kommunen mindre sårbar for økt rente eller andre uforutsette økonomiske forhold.

Skånland kommune har det siste året redusert netto lånegjeld og pr. 2015 er lånegjelden på 87 % mot 91,3 % året før. Lånegjelden er fremdeles 6,3 prosentpoeng over landsgjennomsnittet. Kommunens renteeksponering kan anslås til ca. 68 %. Dette betyr at en renteoppgang på 1 prosentpoeng isolert sett vil spise ca. 0,7 prosent av driftsinntektene til kommunen, eller om lag 1,8 mill. kr., før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger.

I økonomiplan 2016 -2019 er det planlagt en økning i lånegjelden på 3,4 prosentpoeng som følge av investeringer. Lånefinansierte investeringer med økte renter og avdrag vil binde opp midler i driften, og dette må alltid vurderes opp mot kommunens øvrige oppgaver og behovet for å styrke driften av

tjenestene på ulike områder. Kommunen bør være påpasselig med å holde gjeldsnivået på et bærekraftig nivå, også når en tar hensyn til økt rente.

1917 Ibestad kommune

Ibestad kommune hadde i 2014 og 2015 negativt netto driftsresultat. I 2015 endte netto driftsresultat på - 1 %. Netto driftsresultatet ble saldert ved bruk av midler på disposisjonsfond. De siste 5 årene har kommunens netto driftsresultat i gjennomsnitt vært på 1,1 %, som alt i alt er et for lavt nivå, (vi har ikke mottatt budsjetterte tall for netto driftsresultat iht. økonomiplan 2017-2019 fra kommunen).

Den underliggende økonomiske situasjonen tilsier at det ikke er tilstrekkelig balanse mellom løpende driftsutgifter og driftsinntekter og en hovedutfordring for kommunen er å tilpasse aktivitetsnivået til en synkende inntektsramme og endringer i befolknings sammensetningen. Ibestad kommune må i denne forbindelse ha fokus på konkrete og langsiktige tiltak for å styrke driftsbalansen. Videre må det være fokus på økonomistyring i hele kommuneorganisasjonen, et område hvor kommunen bør utvikle seg.

Disposisjonsfondet er redusert fra 2014 nivået (3,2 %) og er pr. 2015 på 0,4 % av brutto driftsinntekter, som utgjør 687 000 kr. Landsgjennomsnittet er på 6,7 %, så kommunen bør ha som mål å styrke disposisjonsfondet og gjøre kommunen mindre sårbar for økt rente eller andre uforutsette økonomiske forhold.

Ibestad kommune er en av kommunene i Troms med lavest akkumulert premieavvik, som skyldes at kommunen i motsetning til de fleste andre i Troms har amortisert opparbeidete premieavvik over ett år, og ikke 15/10/7 år.

Ibestad kommune er en av kommunene i Troms med lavest lånegjeld pr. 2015, med 59 % av brutto driftsinntekter (landsgjennomsnittet er 81,7 %), men økningen i lånegjelden er stor sammenlignet med 2014 da den var på 42,6 %. Kommunens renteeksponering utgjør ca. 45 % av brutto driftsinntekter. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,45 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 0,7 mill. kr., må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

1919 Gratangen kommune

Netto driftsresultat endte i 2015 på 2,4 % av brutto driftsinntekter, som må betegnes som et godt resultat. De siste 5 årene har kommunens netto driftsresultat i gjennomsnitt vært på 1,9 %, som alt i alt er relativt bra. Iht. økonomiplan 2016-2019 har kommunen planlagt med netto driftsresultat på mellom -0,4 % til 1,4 %. Dette er for lave resultater.

Kommunen har i 2015 satt av midler på disposisjonsfondet. Disposisjonsfondet på 3,1 % som utgjør i underkant av 4 mill. pr. kr. Det er godt over gjennomsnitt for Troms fylke på 1,4 %, men under landsgjennomsnittet på 6,7 %.

Gratangen kommune har blant de høyest akkumulerte premieavvikene i Troms, med 7,8 % pr. 2015.

Netto lånegjeld har vært meget høy de siste årene, men gikk markant ned i 2014 og i 2015 til 74,3 % av brutto driftsinntekter. Dette er lavere enn landsgjennomsnittet på 81,7 % og må betegnes som bra. Kommunen bør ha fokus på å holde lånegjelden på et forsvarlig nivå. Lånefinansierte investeringer med økte renter og avdrag vil binde opp midler i driften, og dette må alltid vurderes opp mot kommunens øvrige oppgaver og behovet for å styrke driften av tjenestene på ulike områder.

Kommunens renteeksponering kan anslås til ca. 65 %. Dette betyr at en renteoppgang på 1 prosentpoeng isolert sett vil spise ca. 0,65 prosent av driftsinntektene til kommunen, eller om lag 0,8 mill. kr., før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger.

1920 Lavangen kommune

Netto driftsresultat i 2015 var på 7,6 %. Sett under ett har Lavangen kommune hatt meget positive netto driftsresultat de siste årene, med et gjennomsnitt på 6,2 % for 2011-2015. Dette er høyest i fylket.

Kommunen har et disposisjonsfond på 2,8 % pr. 2015, noe som er rimelig bra i Troms-målestokk. Disposisjonsfondet utgjør 3,7 mill. kr. Kommunen bør likevel ha som ambisjon å øke disposisjonsfondet, slik at den lettere kan takle uforutsette hendelser. Landsgjennomsnittet er på 6,7 %.

Lavangen har høyere vekst i brutto driftsinntekter enn brutto driftsutgifter. Fortsatt fokus på å sikre en sunn driftsbalanse og opprettholde bærekraftige økonomiske resultat vil være viktig for kommunen. Også i økonomiplan 2016-2019 er det budsjettert med tilfredsstillende driftsresultat på mellom 3,3 % og 3,7 %.

Lavangen kommune har lav lånegjeld på 61,5 % pr. 2015 sammenlignet med landsgjennomsnittet på 81,7 %, men lånegjelden har gått opp relativt mye de siste to år 2015. Iht. økonomiplanen 2016-2019 planlegger kommunen å redusere netto lånegjeld ytterligere frem mot 2019.

Kommunens renteeksponering er på om lag 29 % av inntektene, som er et forholdsvis lavt nivå. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,29 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 0,38 mill. kr., må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

1922 Bardu kommune

Netto driftsresultat i 2015 endte på - 0,1 % av brutto driftsinntekter. De siste 5 årene har kommunens netto driftsresultat i gjennomsnitt vært på 1,6 %, som alt i alt er noe lavt. Utgiftene vokser mer enn inntektene, og en hovedutfordring for kommunen er å tilpasse aktivitetsnivået til kommunens økonomiske ramme.

Bardu kommune må i denne forbindelse ha fokus på konkrete og langsiktige tiltak for å styrke driftsbalansen og tilfredsstillende økonomiske resultater vil derfor være viktig for kommunen. Iht. økonomiplan 2016-2019 er det planlagt med netto driftsresultat på mellom -0,6 % og 0,4 %. Dette er for lave resultater.

Kommunen har et disposisjonsfond på 4,6 % pr. 2015, noe som er bra i Troms-målestokk. Disposisjonsfondet utgjør 18,5 mill. kr.

Lånegjelden er på 82,7 %, noe over landsgjennomsnittet på 81,7 %, men godt under gjennomsnittet for Troms på 94,4 %.

Kommunens renteeksponering kan anslås til om lag 45 %. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,45 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 1,8 mill. kr., må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

Fylkesmannen ser positive trekk i kommunens budsjett- og økonomiplan 2016 - 2019 ved at disposisjonsfondet planlegges økt og at netto lånegjeld holdes på et stabilt nivå.

1923 Salangen kommune

I 2015 endte netto driftsresultat på 2,3 % av brutto driftsinntekter. De siste 5 årene har kommunens netto driftsresultat i gjennomsnitt vært på 2,0 %, som alt i alt er relativt bra. Det er i økonomiplan 2016 - 2019 budsjettet med netto driftsresultat mellom 0,6 % og 0,8 %, noe som er for lavt.

Kommunen har ikke hatt midler av betydning på disposisjonsfond 2011-2015, og har heller ikke funnet rom til å sette av midler av betydning i økonomiplan 2016-2019. Pr. 2015 er disposisjonsfondet på 1,1 %, dette utgjør 3,1 mill. kr. Landsgjennomsnittet er på 6,7 %. Ved å vektlegge avsetning på fond kan kommunen skaffe økt handlingsrom på sikt. Kommunen vil da lettere kunne håndtere uforutsette utgifter eller svikt i inntektene, og vil også kunne øke egenfinansieringsgraden på investeringer.

Salangen kommune har hatt en kraftig økning i lånegjelden de siste årene. Pr. 2015 er netto lånegjeld på 98 % av brutto driftsinntekter (landsgjennomsnitt 81,7 %), mens nivået i 2011 var 64,8 %. I følge økonomiplan 2016-2019 ser det ut til at lånegjelden fortsatt vil være på et relativt høyt nivå i perioden. Høy lånegjeld gjør kommunen mer eksponert for makroøkonomiske faktorer som kan gi økt rente.

Kommunens renteeksponering kan anslås til om lag 81 % av brutto driftsinntekter. Dette er blant de høyeste av kommunene i Troms. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,81 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 2,4 mill. kr., må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

1924 Målselv kommune

I 2015 endte netto driftsresultat på 2,6 % av brutto driftsinntekter. De siste 5 årene har kommunens netto driftsresultat i gjennomsnitt vært på 1,6 %, som alt i alt er noe lavt. Kommunen har i økonomiplan 2016 - 2019 planlagt med netto driftsresultat på mellom -0,4 til 0,9 %. Dette er for lave resultater.

Kommunens disposisjonsfond er på 2,1 % pr. 2015, dette utgjør i underkant av 13 mill. kr. Kommunen bør ha som ambisjon å øke disposisjonsfondet, slik at den lettere kan takle uforutsette hendelser. Landsgjennomsnittet er på 6,7 %.

Kommunen har redusert lånegjelden som er på 61,2 % av brutto driftsutgifter pr. 2015. Det er godt under landsgjennomsnittet på 81,7 %.

Kommunens renteesponering kan anslås til om lag 62 % av brutto driftsinntekter. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,62 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 3,9 mill. kr., må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

Lånefinansierte investeringer med økte renter og avdrag vil binde opp midler i driften, og dette må alltid vurderes opp mot kommunens øvrige oppgaver og behovet for å styrke driften av tjenestene på ulike områder. Ved å holde lånegjelden på et mest mulig moderat nivå og sette av midler til fond kan kommunen på sikt skaffe seg økt handlingsrom og en mer robust økonomi.

1925 Sørreisa kommune

Etter flere år med tilfredsstillende netto driftsresultater og styrking av disposisjonsfondet ble resultatet i 2014 negativt med -1,8 %. Kommunen klarte å snu utviklingen i 2015 og netto driftsresultat ble 1,5 %. I følge økonomiplan 2016-2019 er det imidlertid budsjettert med gjennomgående svake netto driftsresultat på 0 % i alle årene.

Kommunen har lite midler på disposisjonsfondet pr. 2015, kun 0,9 % av brutto driftsinntekter, noe som er lavere enn gjennomsnitt for fylket og langt under landsgjennomsnittet på 6,7 %. Disposisjonsfondet utgjør 2,6 mill. kr pr. 2015.

Kommunen har over tid hatt en svært høy lånegjeld, men denne har gått betydelig ned de siste årene, fra 103,3 % av brutto driftsinntekter i 2011 til 78,9 % pr. 2015. Dette er lavere enn landsgjennomsnittet på 81,7 %. Iht. økonomiplan 2016-2019 ser det ut til at lånegjelden vil øke noe fremover. Kommunen er fremdeles sårbar for renteøkninger, men noe mindre enn tidligere.

Kommunens renteesponering kan anslås til om lag 35 % av brutto driftsinntekter. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,35 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 1 mill. kr., må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

For Sørreisa kommune blir det viktig å fortsette resultattrenden fra 2015, og i tillegg styrke det kommunaløkonomiske handlingsrommet gjennom avsetning til disposisjonsfond i fremtiden.

1926 Dyrøy kommune

Dyrøy kommunes netto driftsresultat ble 2,8 % av brutto driftsinntekter i 2015. Driftsresultatet har i gjennomsnitt de siste fem årene vært på 3,4 %, med andre ord på et betryggende nivå. Det er budsjettert med netto driftsresultat på 1,3 % i alle år iht. budsjett og økonomiplan 2016-2019. Dette er for lave resultater.

Disposisjonsfondet var pr. 2014 på 9,3 % av brutto driftsinntekter og utgjorde om lag 10,1 mill. kr. Disposisjonsfondet pr. 2015 er i realiteten bare på 391 000 kr i følge kommunens beregninger, dvs. ca. 0,3 % av brutto driftsinntekter. I 2015 ble 5,3 mill. kr. brukt til investeringer, 706 000 kr. ble brukt på drift. 3,366 mill. kr. er omklassifisert til bundet fond pga. av midlene tidligere ved en feil er blitt ført på disposisjonsfondet. Det er meget bekymringsfullt at Dyrøy kommune ikke lenger har oppsparte midler av betydning. Dette utsetter kommunen for økonomisk risiko ved uforutsette hendelser.

Kommunens lånegjeld fortsatte å øke i 2015, for femte året på rad. Lånegjelden er pr. 2015 på 82,7 % av brutto driftsinntekter, hvilket er noe mer enn landsgjennomsnittet (81,7 %). I følge økonomiplan 2016-2019 ser det ut til at kommunen planlegger å redusere lånegjelden i årene som kommer.

Lånefinansierte investeringer med økte renter og avdrag vil binde opp midler i driften, og dette må alltid vurderes opp mot kommunens øvrige oppgaver og behovet for å styrke driften av tjenestene på ulike områder. Ved å holde lånegjelden på et mest mulig moderat nivå og sette av midler til fond kan kommunen på sikt skaffe seg økt handlingsrom og en mer robust økonomi.

Kommunens renteesponering kan anslås til om lag 70 % av brutto driftsinntekter. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,7 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 0,9 mill. kr., må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter

Dyrøy kommune har også et av de største akkumulerte premieavvikene av kommunene i Troms, med 9,8 % av brutto driftsinntekter pr. 2015 (landsgjennomsnittet er 5,7 %).

Det er viktig for kommunen fremover å holde driftsutgiftene på et forsvarlig nivå og styrke det kommunaløkonomiske handlingsrommet gjennom avsetning til, og oppbygging av disposisjonsfondet i fremtiden. Dette vil på sikt gjøre kommunen mindre sårbar for økt rente eller andre uforutsette økonomiske forhold.

1927 Tranøy kommune

Tranøy kommunes netto driftsresultat ble i 2015 på 1,6 % av brutto driftsinntekter. Gjennomsnittlig driftsresultat de siste fem årene er på 1,6 %, som er noe lavt. I budsjettet for 2016 har kommunen budsjettert med 1 % netto i driftsresultat, som alt i alt også er for lavt (vi har ikke mottatt budsjetterte tall for netto driftsresultat iht. økonomiplan 2017-2019 fra kommunen).

Tranøy kommune har styrket disposisjonsfondet til 2,9 % av brutto driftsinntekter pr. 2015, noe som er rimelig bra i Troms-målestokk, men langt under landsgjennomsnittet på 6,7 %. Disposisjonsfondet utgjør 5,3 mill. kr.

Lånegjelden er på et relativt moderat nivå sammenlignet med gjennomsnittet, og er redusert noe siden 2012. Pr. 2015 er lånegjelden på 58,6 %, langt under landsgjennomsnittet på 81,7 %.

Kommunens renteeksponering kan anslås til om lag 36 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,36 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 0,7 mill. kr. må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

Utgiftene vokser mer enn inntektene. Kommunen bør holde driftsutgiftene på et forsvarlig nivå og slik styrke netto driftsresultat fremover slik at kommunen kan forbedre det kommunaløkonomiske handlingsrommet gjennom avsetning til, og oppbygging av disposisjonsfondet i fremtiden. Dette vil på sikt gjøre kommunen mindre sårbar for økt rente eller andre uforutsette økonomiske forhold.

1928 Torsken kommune

Torsken kommune har vært i ROBEK siden 2001, og har hatt spesielt store økonomiske utfordringer med manglende styring og kontroll. Kommunen var i lang tid på etterskudd med å få avlagt og fastsatt regnskap og rapportere KOSTRA-tall. I løpet av 2013 kom kommunen endelig à jour med tidligere års regnskap og rapportering i KOSTRA gjennom et prosjekt finansiert med ekstra skjønnsmidler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Fra 2013 har kommunen avlagt regnskaper og rapportert i KOSTRA innen fristene.

Ved utgangen av 2015 har kommunen et samlet regnskapsmessig underskudd på 16,4 mill. kr., dette utgjør 14,5 % av budsjetterte brutto driftsinntekter og er således en betydelig del av kommunens økonomiske ramme. Kommunen klarte ikke inndekning av underskudd som forutsatt i 2015, og det eldste underskuddet fra 2005 bryter også kommunelovens 10-årsregel for inndekning av underskudd. Fylkesmannen er i dialog med departementet om godkjenning av ny inndekningsplan.

Kommunen hadde et negativt netto driftsresultat på -1,3 % i 2015. Lånegjelden til Torsken er på et relativt moderat nivå sammenlignet med gjennomsnittet, og gikk noe ned fra 2014 til 2015. Pr. 2015 er lånegjelden på 64,9 %, 16,8 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. Kommunen har ingen fondsmidler.

Kommunen har store utfordringer knyttet til å tilpasse driften til inntektsnivået, og inndekning av underskudd vil bli særdeles krevende for kommunen. Kommunen har ingen økonomiske reserver, og er med dette svært sårbar overfor uforutsette utgifter, renteøkninger og uventet svikt i inntektene. En tett og god økonomirapportering er en forutsetning for en god økonomistyring, spesielt når rammebetingelsene er så vanskelige som i Torsken med hensyn til stramme budsjetter og stort underskudd som skal dekkes inn.

Kommunens renteeksponering kan anslås til om lag 46 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,46 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 0,6 mill. kr. må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

1929 Berg kommune

Berg kommune fikk i 2015 et netto driftsresultat -1,3 % av brutto driftsinntekter. I gjennomsnitt de siste 5 år er driftsresultatet på 3,6 %, men det er store variasjoner i det enkelte år. I økonomiplanen 2016-2019 har kommunen budsjettert med netto driftsresultater mellom 0,3 % og 0,8 %, som er for lave resultater.

Pr. 2015 var disposisjonsfondet 5,3 % av brutto driftsinntekter, fondet utgjør ca. 5,8 mill. kr. Dette vurderes å være godt i Troms-målestokk, men disposisjonsfondet er litt under landsgjennomsnittet på 6,7 %.

Et positivt trekk ved kommunens økonomiske situasjon er at det akkumulerte premieavviket er blant de laveste i fylket, med 1,9 % av brutto driftsinntekter pr. 2015 (landsgjennomsnittet er 5,7 %).

På den annen side har kommunen økt lånegjelden i de tre siste årene og netto lånegjeld er nå på 77,7 % av brutto driftsinntekter, opp 17 prosentpoeng fra 2013. Lånegjelden er imidlertid fremdeles under landsgjennomsnittet (81,7 %).

Kommunens renteesponering anslås til om lag 46 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,46 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 0,5 mill. kr. i Berg kommune, må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

Lånefinansierte investeringer med økte renter og avdrag vil binde opp midler i driften, og dette må alltid vurderes opp mot kommunens øvrige oppgaver og behovet for å styrke driften av tjenestene på ulike områder. Kommunen bør være påpasselig med å holde gjeldsnivået på et bærekraftig nivå, også når en tar hensyn til økt rente.

Utgiftene vokser mer enn inntektene. Kommunen bør holde driftsutgiftene på et forsvarlig nivå og slik styrke netto driftsresultat fremover slik at kommunen kan forbedre det kommunaløkonomiske handlingsrommet gjennom avsetning til, og oppbygging av disposisjonsfondet i fremtiden. Dette vil på sikt gjøre kommunen mindre sårbar for økt rente eller andre uforutsette økonomiske forhold.

1931 Lenvik kommune

Lenvik kommunes netto driftsresultat ble i 2015 på 1,3 % av brutto driftsinntekter. Regnskapet for 2015 ble avlagt med et mindreforbruk på 14,7 mill. kr. Det fremkommer videre i regnskapet at kommunen i 2015 har dekket inn tidligere års underskudd i sin helhet med 8,7 mill. kr. Fylkesmannen meldte Lenvik kommune ut av ROBEK den 2. august 2016.

I økonomiplan 2016-2019 er det budsjettert med resultater rundt 0 % for alle årene. Dette er for lave budsjetterte resultater.

De siste fem årene har kommunen knapt hatt midler på disposisjonsfond, og fondet er nå i 0,4 % av brutto driftsinntekter, som utgjør ca. 5 mill. kr. Kommunen bør ha som ambisjon å øke disposisjonsfondet, slik at den lettere kan takle uforutsette hendelser. Landsgjennomsnittet er på 6,7 %.

Lånegjelden er på et meget høyt nivå (98,1 % pr. 2015), og har økt hvert år siden 2012. I følge økonomiplan 2016-2019 skal lånegjelden øke betydelig i 2016 og 2017, og deretter holde seg på et svært høyt nivå ut planperioden. Dette gjør kommunen sårbar for renteøkninger. Selv om renteøkninger ikke synes nært forestående i dag, bør kommunen ta høyde for dette i økonomiplanen.

Kommunens renteeksponering kan anslås til om lag 75 % av brutto driftsinntekter pr. 2015, som er blant de høyeste nivåene i Troms. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,75 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 8,5 mill. kr. i Lenvik kommune, må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

De to siste år har kommunen hatt gode resultater. Det er viktig for kommunen å fortsette denne utviklingen fremover. Kommunen må fortsatt ha stort fokus på konkrete driftstiltak for å sikre en bærekraftig økonomi på lang sikt.

1933 Balsfjord kommune

Balsfjord kommunes netto driftsresultat ble i 2015 på 1,4 % av brutto driftsinntekter. Balsfjord kommunes driftsresultat har vært 2,4 % i gjennomsnitt for årene 2011-2015, men iht. kommunens økonomiplan 2016-2019 er planlagt med for svake netto driftsresultater på mellom 0,3 % og 0,5 %.

Pr. 2015 utgjorde kommunens disposisjonsfond 2,7 % av brutto driftsinntekter, som utgjør 12,9 mill. kr. Dette er rimelig bra i Troms-målestokk, men godt under landsgjennomsnittet på 6,7 %. Ytterligere styrking av disposisjonsfondet er noe som kommunen bør prioritere for å skaffe seg økt handlingsrom og gjøre økonomien mindre sårbar for uventete forhold.

Lånegjelden har vært stabilt høy de siste årene, og netto lånegjeld er pr. 2015 på 85,2 % av brutto driftsinntekter, ca. 4 prosentpoeng over landsgjennomsnittet. Det planlegges med ytterligere økning lånegjeld i økonomiplanen, og kommunen vil derfor være sårbar overfor renteøkninger. Kommunen bør være påpasselig med å holde gjeldsnivået på et forsvarlig nivå, også når en tar hensyn til økt rente.

Kommunens renteeksponering kan anslås til om lag 55 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,55 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 2,6 mill. kr. i Balsfjord kommune, må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

Alt i alt har kommunen hatt gode resultater de siste fem årene, men kommunen har budsjettert med for lave resultater i fremtiden iht. økonomiplanen. Utgiftene vokser mer enn inntektene så kommunen bør ha fokus på konkrete driftstiltak for å sikre en bærekraftig økonomi på lang sikt.

1936 Karlsøy kommune

Karlsøy kommunes netto driftsresultat ble i 2015 på 2,9 % av brutto driftsinntekter. For 2011-2015 sett under ett er netto driftsresultat på 1,8 %. Kommunen har iht. økonomiplan 2016-2019 planlagt med netto driftsresultat mellom -0,8 % og 2,1 %. I gjennomsnitt (0,3 %) er dette er for svake resultater og viser at kommunen sliter med å finne rom i budsjettet.

Lånegjelden er på et høyt nivå, 83,2 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. Iht. økonomiplanen er det planlagt med ytterligere økning i lånegjelden fremover.

Kommunens renteeksponering kan anslås til om lag 61 % av brutto driftsinntekter pr. 2015, som er blant de høyeste i fylket. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,61 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 1,4 mill. kr., må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

Kommunen har i praksis ingen økonomiske reserver/disposisjonsfond, og er med dette svært sårbar overfor uforutsette utgifter, renteøkninger eller uventet svikt i inntektene.

Kommunens økonomiske situasjon fremstår som krevende. I økonomiplan 2016 - 2019 planlegges det med svake netto driftsresultater, økt nivå på netto lånegjeld og heller ingen vesentlig og varig oppbygging av disposisjonsfond. Kommunen bør ha stort fokus på konkrete driftstiltak for å sikre en bærekraftig økonomi på lang sikt. Styrking av driftsbalansen og opparbeidelse av økonomiske buffere i form av disposisjonsfond vil bli viktig for kommunen i årene som kommer for å bygge en sunn og solid kommuneøkonomi.

1938 Lyngen kommune

I 2015 ble Lyngen kommunes netto driftsresultat 2,4 % av brutto driftsinntekter. Driftsresultatet er 3,2 % i gjennomsnitt de siste fem årene, som alt i alt er et godt resultat. (Vi har ikke mottatt budsjetterte tall for netto driftsresultat iht. økonomiplan 2017-2019 fra kommunen).

Lyngen kommune kom ut av ROBEK i 2012 etter å ha vært oppført i registeret i tre år. Kommunen har i årene etter dette klart å øke disposisjonsfondet, og fondet er nå på 3,2 % av brutto driftsinntekter (landsgjennomsnittet er 6,7 %). Disposisjonsfondet utgjør 10,8 mill. kr. pr. 2015. Det er viktig at kommunen opprettholder og helst styrker fondet ytterligere for å gjøre kommunen bedre i stand til å håndtere uforutsette utgifter eller uventet svikt i inntektene fra budsjetter nivå.

Til tross for styrkingen av disposisjonsfondet har kommunen likevel en sårbar økonomisk situasjon, som i hovedsak er knyttet til det svært høye gjeldsnivået i kommunen. Pr. 2015 er netto lånegjeld på 126,8 % av brutto driftsinntekter. Dette er klart høyest av kommunene i Troms, og kun 10 kommuner i landet har for tiden høyere lånegjeld enn Lyngen. Høy lånegjeld gjør kommunen svært sårbar for renteøkninger. Selv om renteøkninger ikke synes nært forestående i dag bør kommunen ta høyde for dette i økonomiplanen.

Kommunens renteeksponering kan anslås til om lag 114 % av brutto driftsinntekter pr. 2015, noe som er høyest i fylket. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 1,14 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 3,4 mill. kr. i Lyngen kommune, må brukes til å dekke renter

og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

Lånefinansierte investeringer med økte renter og avdrag binder opp midler i driften. Lyngen kommune har høyest rente- og avdragsutgifter av kommunene i Troms (7,2 % mot 5,7 % som er Troms-gjennomsnittet og 4,0 % som er landsgjennomsnittet).

Økte kapitalutgifter må alltid vurderes opp mot kommunens øvrige oppgaver og behovet for å styrke driften av tjenestene på ulike områder. Lyngen kommune bør redusere gjeldsnivået, men i følge økonomiplan 2016-2019, skal det gjennomføres til dels betydelige investeringer som i stor grad skal lånefinansieres. Dermed vil lånegjelden kunne øke de neste årene, fra et allerede meget høyt nivå. Dette gir grunn til bekymring for den langsiktige balansen i kommunens økonomi.

1939 Storfjord kommune

Storfjord kommune avla regnskapet for 2015 med et mindreforbruk på 4,2 mill. kr. og kommunen klarte med dette å dekke inn tidligere års underskudd i sin helhet. Som følge av dette ble kommunen meldt ut av ROBEK 1. august 2016.

Kommunens netto driftsresultat ble 5,7 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. I økonomiplan 2016 - 2019 er det planlagt netto driftsresultat mellom -1,3 % og -0,8 %. Dette er alt for svake resultater og viser at kommunen sliter med å tilpasse aktivitetsnivået til kommunens økonomiske rammer.

Kommunens disposisjonsfond er pr. 2015 på 1,8 % av brutto driftsinntekter og utgjør 3,8 mill. kr, det er omentrent samme størrelse som året før. Nivå på fondet ansees som for lavt, kommunen bør etterstrebe mer avsetning til disposisjonsfondet i tiden fremover.

Kommunens lånegjeld har holdt seg på et høyt nivå de siste årene (78,8 % pr. 2015) og er planlagt økt videre i økonomiplanperioden 2016 - 2019.

Kommunens renteeksponering kan anslås til om lag 38 % av brutto driftsinntekter pr. 2015, En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,38 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 0,8 mill. kr. må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

De tre siste år har kommunen hatt gode resultater og kommunen har gjennomført flere omstillings- og omstruktureringstiltak, spesielt innenfor pleie- og omsorgssektoren, som har ført til en mer rasjonell drift av tjenestene. Fylkesmannen vil understreke viktigheten av fortsatt fokus på å styrke driftsbalansen, gjennomføre konkrete tiltak og oppbygging av disposisjonsfond, også etter at kommunen er meldt ut av ROBEK.

1940 Kåfjord kommune

Kåfjord kommunes netto driftsresultat ble på 3,9 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. Kommunes netto driftsresultat har i gjennomsnitt vært 2,4 % av brutto driftsinntekter de siste fem årene.

Kommunen har også budsjettert med gode netto resultat i økonomiplanen 2016-2019 på mellom 1,6 % og 3,0 %.

Lånegjelden har de siste årene holdt seg på et forholdsvis moderat nivå, og er pr. 2015 på 67,7 % av brutto driftsinntekter, dvs. 14 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. I økonomiplan 2016-2019 legges det imidlertid opp til et høyt investeringsnivå som vil føre til en stor økning i lånegjelden. I kombinasjon med lite fondsmidler gjør dette at kommuneøkonomien vil bli satt under press.

Kommunens renteeksponering kan anslås til om lag 45 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,45 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 1,1 mill. kr. må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

Økte kapitalutgifter må alltid vurderes opp mot kommunens øvrige oppgaver og behovet for å styrke driften av tjenestene på ulike områder. Kåfjord kommune må være påpasselig med å holde gjeldsnivået på et forsvarlig nivå, også når en tar hensyn til økt rente.

Kommunen har nesten ingen økonomiske reserver/disposisjonsfond, og er med dette sårbar overfor uforutsette utgifter, renteøkninger eller uventet svikt i inntektene. Kommunen bør ha fokus på konkrete driftstiltak for å sikre en bærekraftig økonomi på lang sikt. Styrking av driftsbalansen og opparbeidelse av økonomiske buffere i form av disposisjonsfond vil bli viktig for kommunen i årene som kommer for å bygge en sunn og solid kommuneøkonomi.

1941 Skjervøy kommune

Skjervøy kommunes netto driftsresultat ble i 2015 på 3,6 % av brutto driftsinntekter.

Driftsresultatene i Skjervøy kommune de siste fem årene er i gjennomsnitt på 2,0 % av brutto driftsinntekter, men det er store svingninger i de enkelte år. Kommunen har budsjettert med for lave netto driftsresultat på mellom -1,3 % og 0,5 % de kommende år iht. økonomiplanen 2016-2019.

Det er positivt at kommunen har klart å øke disposisjonsfondet tre år på rad. Fondet er på 5,4 % av brutto driftsinntekter og utgjør 15 mill. kr. pr. 2015. Dette er over gjennomsnittet for Troms på 1,4 %, men litt under landsgjennomsnittet på 6,7 %.

Lånegjelden har vært på et stabilt nivå de siste tre årene og er pr. 2015 på 82,9 % av brutto driftsinntekter, ca. et prosentpoeng over landsgjennomsnittet. I følge økonomiplan 2016-2019 vil lånegjelden øke noe i planperioden. Som andre kommuner med høy lånegjeld vil kommunen være sårbar for eventuelle renteøkninger. Selv om renteøkninger ikke synes nært forestående i dag, bør kommunen ta høyde for dette i økonomiplanen.

Kommunens renteeksponering kan anslås til om lag 51 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,51 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 1,4 mill. kr. må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

Skjervøy kommune har en relativt sett god økonomi sammenlignet med andre kommuner i Troms, netto driftsresultat har vært forholdsvis bra de siste fem år, til tross for svinger de enkelte år.

1942 Nordreisa kommune

Nordreisa kommune har i lang tid hatt store økonomiske vanskeligheter, og hatt flere år med regnskapsmessig underskudd. Kommunen har vært oppført i ROBEX siden 2004. I 2010 godkjente departementet kommunens søknad om forlenget inndekningstid for underskudd fra 2003, 2004, 2007, 2008 og 2009. Kommunen hadde på dette tidspunktet et akkumulert underskudd på 27,9 mill. kr. Etter nytt underskudd i 2014 fikk kommunen på nytt godkjent forlenget inndekningstid i mai 2015. Kommunen fikk videre nytt merforbruk i 2015 på 1,978 mill. kr. Det samlede underskuddet var pr. utgangen av 2015 på kr. 12 748 161. Departementet har i brev i mai 2016 godkjent kommunens forslag til ny inndekningsplan som innebærer at kommunen skal dekke inn resterende underskudd i sin helhet innen 2017.

Kommunen har en høy lånegjeld, og er sårbar overfor uforutsette utgifter og renteøkninger. Lånegjelden pr. 2015 er på 91,1 % av brutto driftsinntekter, dvs. 9,4 prosentpoeng over landsgjennomsnittet. For Nordreisa kommune er det svært viktig å holde gjeldsnivået på et forsvarlig nivå, også når en tar hensyn til økt rente.

Kommunens renteesponering kan anslås til om lag 55,4 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,55 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 2,5 mill. kr. må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

Kommunen har ingen økonomiske reserver, og er med dette svært sårbar overfor uforutsette utgifter, renteøkninger og uventet svikt i inntektene.

Den økonomiske utviklingen i kommunen de siste årene er bekymringsfull. En grunnleggende forutsetning for at kommunen skal klare å få kontroll over økonomien og klare inndekning av tidligere års underskudd er at hele kommuneorganisasjonen har samme virkelighetsforståelse, fra kommunestyret til de ulike sektorene. Fylkesmannen har merket seg at kommunen i 2016 har vedtatt bemanningsreduksjoner som vil kunne bidra til å bedre forholdet mellom kommunens utgifter og inntekter. Fylkesmannen har anmodet om at administrativt og politisk nivå samarbeider om å bedre kommunens økonomiske situasjon gjennom tett oppfølging av de vedtatte innsparingstiltak og at kommunen fortsatt har fokus på å utarbeide langsiktige og målbare tiltak som kan gi varig effekt for kommunens økonomi.

1943 Kvæningen kommune

Kvæningen kommune hadde negativt netto driftsresultat i 2014 og 2015 med hhv -6,1 % og -2,4 %. I perioden 2011-2015 var netto driftsresultat 4,9 % i gjennomsnitt. Gjennomsnittet er imidlertid sterkt påvirket av det usedvanlig sterke resultatet i 2012 på 21,9 %. Dette resultatet hadde sammenheng med ekstraordinære skatteinntekter (engangsinntekter) til kommunen som følge av at oppdrettsselskapet Jøkelfjord Laks AS ble solgt av privatpersoner som skatter til kommunen. Overskuddet ble avsatt på disposisjonsfond. Disposisjonsfondet er pr. 2015 på 9 % av brutto driftsinntekter og utgjør 14,2 mill. kr.

Kvæningen kommune har for høye driftsutgifter i forhold til inntektene. Resultatet er negative netto driftsresultater hhv. -9,2 mill. kr i 2014 og -3,8 mill. kr. i 2015. Kommunen har brukt av fondsmidler for å unngå regnskapsmessig merforbruk. Dette er ikke en farbar vei på sikt, og kommunen må sørge for å få en varig balanse mellom løpende driftsinntekter og driftsutgifter. For lykkes med dette er det behov for driftsmessige tiltak, eller tiltak som kan øke kommunenes egne inntekter. Iht. kommunens økonomiplan 2016-2019 er det planlagt med netto driftsresultat på mellom 0,9 % til 1,8 %.

Kommunens lånegjeld er på et relativt moderat nivå (61,1 % av brutto driftsinntekter pr. 2015, dvs. 20,6 prosentpoeng under landsgjennomsnittet). Kommunens renteesponering kan anslås til om lag 18 % av brutto driftsinntekter pr. 2015. En renteøkning på 1 prosentpoeng vil isolert sett kunne føre til at 0,25 % mer av driftsinntektene, tilsvarende om lag 0,3 mill. kr. må brukes til å dekke renter og avdrag (før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger), og at det blir tilsvarende mindre til andre driftsutgifter.

I følge økonomiplan 2016-2019 vil lånegjelden øke noe i planperioden. Økte rente- og avdragsutgifter vil legge press på kommunens drift. Kommunens renterisiko vil følgelig også øke. Selv om renteøkninger ikke synes nært forestående i dag, bør kommunen ta høyde for dette i økonomiplanen.

Kommunen må få balanse mellom inntekter og utgifter ved å ha fokus på konkrete driftstiltak for å sikre en bærekraftig økonomi på lang sikt. Styrking av driftsbalansen vil bli viktig for kommunen i årene som kommer for å bygge en sunn og solid kommuneøkonomi.

KILDER

Statistisk sentralbyrå: www.ssb.no/kostra og www.ssb.no/befolkning

[Kommuneproposisjonen 2017](#) (Prop. 123 S (2015-2016)), Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Kommunenes årsregnskap og årsberetninger for 2011-2015.